

MAHMUDIA

Alte denumiri: **Beștepea Românească**, până în 1832

Sat-reședință de comună, în prezent fără alte sate componente, este situat la circa 34 km E de reședința de județ, pe malul drept al brațului Sf. Gheorghe, la poalele estice ale dealului Beștepe.

Relieful este format dintr-o succesiune de dealuri joase, golașe, alcătuite din calcar, care iau contact cu Delta Dunării, fiind ultimele prelungiri ale Dealurilor Tulcei, din care se detașează Beștepe (242 m) cu cele cinci cocoase ale sale, care domină semeț regiunile din jur.

Vatra sa are o formă neregulată, cu structură adunată și textură dezordonată. În sat se ajunge urmând drumul județean Tulcea-Murighiol, sau drumul care pornește dinspre Babadag, urmând țărmul lacului Razim.

Localitatea a luat naștere pe locul unei vechi așezări romane (Cetatea Crucii), ale cărei ruine sunt încă vizibile pe una din cele 5 coline. Săpăturile arheologice au identificat chiar urme de locuire geto-dacică, peste care s-a suprapus cetatea romano-bizantină Salsovia, despre care vorbesc numeroase fragmente de ziduri, șanțuri de apărare și apeducte. Salsovia era capătul unui important drum roman, care se îndrepta spre Aegyssus și trecea prin castrele de apărare a limitei nordice a imperiului, care se oprea la Dunăre.

Se pare că întemeietorii satului modern au fost ciobanii transilvăneni, sosiți în sec. XVIII. În 1832, sultanul Mahmud al II-lea a întărit așezarea și a construit o geamie, ridicând-o la rang de oraș, motiv pentru care i s-a schimbat și numele. Acest rang nu a durat decât câțiva ani, pentru că în 1850 I. Ionescu de la Brad dădea localitatea complet distrusă, după războiul ruso-turc.

Românii, care erau majoritari și după ce satul a fost repopulat, tot cu mocani, au fost cei care au construit școala, în 1879 și biserica în 1864. Datorită inundațiilor din deltă și de pe malurile Dunării, mulți ruși-lipoveni, pescari din tată-n fiu, s-au așezat în Mahmudia, într-o zonă mai sigură, adăugându-se populației musulmane și celei românești, care era destul de instabilă, totuși, după cum o arată statisticile.

În 1896 se semnală o populație de 1215 persoane, alcătuită din 553 ruși-lipoveni, 378 români, 146 turco-tătari, 89 evrei, 47 bulgari și 2 armeni. În acele vremuri satul avea o școală mixtă cu 2 învățători, biserică cu un preot și un cântăreț și o geamie (din 1853) cu 3 hogi. Pe lângă acestea, mai funcționa o sinagogă și o biserică a bespopovilor. Satul avea 10 băcănii, 5 cârciumi, 2 cafenele și oficiu poștal-telegrafic (inaugurat în 1878).

Declinul economic provocat așezării de acel conflict militar a fost destul de prelungit, el luând sfârșit abia odată cu deschiderea carierei de calcar siderurgic, care a schimbat fizionomia vechiului târgușor, populația cunoscând o creștere permanentă, până în zilele noastre, fiind propus mai demult și chiar mai recent spre a fi redeclarat oraș: 1437 locuitori în 1900, 2011 în 1912, 2150 în 1930, 2201 în 1948, 2437 în 1956, 2390 în 1966, 2773 în 1977, 2961 în 1992 și 2795 în 2002, astăzi, alături de populația predominant românească apărând circa 520 ruși-lipoveni, 55 ucraineni și 20 de turci.

Noul sediu al primăriei (foto V. Leonov)

Când I. Simionescu poposea în această localitate, coborând de pe vaporul care-l purtase pe brațul Sf. Gheorghe, el făcea următoarele observații: ***Cu regret am coborât spre Mahmudia, orașel tihnit, cu aspectul încă de pe vremurile vechi. În lungul singurei străzi principale, stau înșirate dughenile cu acoperișurile trase, ca un cojoroc și cu streșina sprijinită pe stâlpi, a căror aspect este cu totul pitoresc în orientalismul lor. Astăzi este deplină liniște în acest colț sbuciumat până mai dăunăzi.***

Ocupațiile de bază sunt agricultura, exploatarea calcarelor și pescuitul. Există câteva asociații agricole axate pe culturi cerealiere, de plante tehnice și viță-de-vie, dar exploatarea minieră ocupă o bună parte a forței de muncă, atunci când cariera are activitate. De regulă, însă, aceasta depinde de cererea combinatului siderurgic din Galați, care este foarte fluctuantă. În Mahmudia mai funcționează un atelier de reparații utilaje, aparținând unei societăți particulare. Rețeaua comercială tinde să se dezvolte, recent apărând și câteva depozite pentru materiale de construcții, semn că în zonă se construiește în ritm destul de intens, în special pentru infrastructura turistică.

Portul Mahmudia (foto Gh. Băisan)

Pescuitul atinge momentul de apogeu în lunile de primăvară, când se produce migrarea scrumbiei pe Dunăre, spre amonte.

Grădinița și liceul recent înființat dispun de trei localuri, unul din ele fiind proaspăt modernizat. Biblioteca școlară numără peste 10000 de volume. Căminul cultural servește și ca cinematograf, având la rândul său bibliotecă.

Sănătatea locuitorilor este asigurată de dispensarul uman și o farmacie, precum și de un cabinet stomatologic particular. Exemplul medicului

stomatolog din Tulcea, care lucrează în localitate câteva zile pe săptămână, a fost urmat și de un notar și respectiv un avocat, care au deschis în sat birouri pentru populația din regiune.

Rețeaua comercială este formată din numeroase magazine mixte și specializate, baruri, chioșcuri, restaurante, la care se mai pot adăuga ca dotări 2 mori, oficiul poștal cu centrală digitală și o benzinărie.

În localitate există 3 biserici de rit vechi și una de rit nou, slujite de 4 preoți parohi.

Turismul are rădăcini destul de vechi, datorită poziției favorabile, pe malul brațului sudic al deltei. Vechiul hotel **Plaur** (150 locuri) a fost recent refăcut și introdus în circuitul turistic, sub un alt nume (**Monjardin**), între timp apărând și alte câteva pensiuni și hoteluri cu grad ridicat de clasificare.

Mahmudia a dat țării o serie de personalități, precum redactorul literar și prozatorul Pavel Perfil, inginerul prozator Octav Eniceicu, profesorul teolog Calciu Dumitreasa, contraamiralul Iacob Bălan, culegătorul de folclor și monografistul Aurel Munteanu, geologul și cercetătorul V. Bacalu și Corneliu Oniscu, doctor inginer în chimia industrială, autor de manuale.

Deși suferă mult de pe urma reculului înregistrat de industria siderurgică, satul are șanse să se dezvolte în continuare, profitând de potențialul turistic ridicat sau de dezvoltarea unor activități complementare acestuia.

MALCOCI

Sat din componența comunei Nufăru, este amplasat la 3 km SV de centrul de comună, pe versanții văii ce coboară spre lunca Dunării. Se poate ajunge aici urmând drumul Tulcea-Murighiol, care însoțește brațul Sf. Gheorghe, distanța fiind de doar 11 km față de reședința de județ.

Satul are o vatră de tip adunat, cu formă neregulată și textură ordonată.

La începutul sec. XIX, o colonie germană condusă de Ignatz Hoffart, venită din Rusia, a pus temeliile așezării. În timpul războiului ruso-turc din 1855, conducătorul coloniei a fost ucis de turci, dar etnicii germani au rămas încă multă vreme în localitate, ei fiind responsabili de ridicarea bisericii (1883) și a școlii (1891). Paralel cu ei, în sat s-au stabilit și locuitori români și de alte etnii, care au suplinat o parte din golul lăsat de germani, în jurul anului 1900. În anul 1883, prin strădania prefectului de la acea vreme, Paul Stănescu, a început construirea primăriei. În 1896 se înregistrau 652 locuitori, în majoritate germani, pe lângă ei trăind și bulgari, ruși și români.

Despre etnicii germani din Malcoci, savantul I. Simionescu scria în 1928 cu admirație: *Se cunoaște îndată că satul e locuit de nemți, nu numai prin biserica rădicată pe un umăr de deal, în văzul tuturor, cu turnul piramidal având la bază 4 turnulețe mici, dar și prin casele mari, spațioase, cu gospodărie așezată.*

Neamul acesta de oameni, harnici, ușor își fac culcuș comod ori unde se așează. Satele lor le recunoști îndată, după casele puse la linie, dealungul străzilor largi, adesea umbrite cu arbori.

.....

Satul nemțesc este așezarea statornicită. Clipele de odihnă se trec în spațiul larg al odăii, unde domnește ordinea și curățenia. În jurul mesei, seara, capul familiei deschide biblia păstrată cu evlavie credinții adânci, iar ceva din sfințenia bisericii a pătruns și în interior.

Și iată cum într-o zi de sărbătoare, fiind invitatul tovarășului meu de călătorii, în casa lui din Malcoci, mi se păru că restaurantul din oraș cu îndoelnică curățenie a feței de masă, a rămas departe-depart, de și mă aflam numai la 7 km. de Tulcea.

La umbra perdelelor trase și în răcoreala odăii curate, am avut masă aleasă, cu pâine de secară și unt proaspăt, cu mâncare de pasăre și nelipsitul Mehlspeisen. Era o masă de burghez înstărit, în casa săteanului cu mânele bătătorite de țăpoi și coarnele plugului.

Biserica germană (sursa: Internet)

Populația a evoluat astfel: 685 locuitori în 1900, 862 în 1912, 934 în 1930, 802 în 1948, 1075 în 1956, 1111 în 1966, 1364 în 1977, 1077 în 1992 și 1014 în 2002. Din colonia germană de altădată au mai rămas doar 23 de urmași, restul populației fiind de etnie română. Surprinde faptul că datele statistice înregistrau doar un rrom, deși realitatea este cu totul alta.

Situat în apropierea municipiului Tulcea, satul a dezvoltat o agricultură complexă, care satisface cerințele pieței (lactate, ouă, legume, carne, păsări). În apropierea satului s-a dezvoltat un complex de creștere a taurinelor, unul pentru preparate din carne de porc precum și un centru de vinificație. O bună parte a locuitorilor se află grupați într-o asociație agro-industrială.

Recent s-au realizat o serie de lucrări de modernizare a drumului care străbate localitatea și de regularizare a văii pârâului care-l traversează, acesta producând numeroase pagube, în urma ploilor torențiale de vară, când apele ieșite din matcă produceau inundații, întrerupând circulația.

Satul dispune de o clădire în care funcționează grădinița și de o alta, recent modernizată, în care își desfășoară activitatea școala cu clasele I-VIII. Celelalte dotări nu sunt prea numeroase: un dispensar medical, chioșcuri alimentare, baruri și agenție poștală.

Biserica ortodoxă este slujită de un preot paroh. Cea veche, din centrul satului, amintește prin arhitectură de fondatorii germani ai localității, dar din păcate, din lipsă de fonduri, acest valoros monument arhitectonic stă să se risipească, fiind grav avariat de ultimele cutremure. Ea a fost începută în anul

1879, prin stăruința unui preot catolic, Teodor Dominici, cu ajutorul financiar al statului francez, lucrările fiind terminate în 1883. În curtea bisericii, în 1891 a fost ridicată prima școală, ea fiind înlocuită ceva mai târziu (1910) cu o alta, mai mare și mai încăpătoare, la rândul ei modificată în 2003.

În curtea bisericii, urmașii colonilor germani de altădată au ridicat un monument, dar nici ei nu au putut face mai mult pentru repararea bisericii, care riscă să dispară.

Potrivit unei legende locale, numele satului ar fi fost dat de la cel al unui turc, Mallcos, care își avea târla de oi pe actualul loc al satului. După rezonanța numelui, pare a fi mai degrabă un grec, dar ne îndoim că au existat greci păstori pe aceste locuri, știută fiind predilecția acestei etnii pentru comerț și afaceri. O altă ipoteză, destul de tentantă, pornește de la premisa că nemții care au fondat localitatea veneau din spațiul slav și ar fi botezat numele satului pornind de la aspectul reliefului, de *coline joase*, prima parte a cuvântului fiind considerată a proveni de la rusescul malinki = mic. Cea de-a doua parte ar putea fi cuvântul ucrainean kucea = movilă, grămadă (îngrămădire).

MALIUC

Satul de reședință al comunei cu același nume, este amplasat pe malul stâng al brațului Sulina, la circa 27 km E de municipiul Tulcea, pe un grind fluviatil situat între Dunăre și lacul Furtuna.

Accesul este posibil mai ales pe calea apei, cu ajutorul curselor de călători care leagă Tulcea de Sulina, sau pe uscat, urmând drumul nemodernizat care însoțește malul drept al brațului, până la Crișan, trecerea pe malul stâng putându-se face cu barca, din cătunul Vulturul, situat chiar în fața satului Maliuc.

Datorită lățimii apreciabile a grindului, satul este atipic pentru deltă, el fiind dezvoltat mai mult în adâncime decât de-a lungul Dunării.

„Poarta“ de intrare în sat (foto V. Siminivski)

Este una din localitățile cele mai noi din județ dacă nu chiar cea mai tânără. În 1953 s-a înființat aici un institut de cercetări stufile, care a generat mai întâi apariția unei colonii moderne, de blocuri, pentru angajații săi, iar după 1956 o așezare, în care au apărut și case tradiționale de pescari sau dotări turistice, datorită poziției ideale a satului față de principalele trasee turistice din zonă. După abandonarea institutului, vechile clădiri au primit alte destinații, precum primărie, internat de școală, tabără școlară sau chiar locuințe.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 60 locuitori în 1956, 118 în 1966, 288 în 1977, 335 în 1992 și 298 în 2002. După cum se poate constata, satul nu a avut niciodată o populație foarte numeroasă, dar în ultimele decenii a cunoscut un fenomen de regres demografic, dublat de o degradare a vieții economice a așezării. La ultimul recensământ, românii erau cei mai numeroși, alături de ei semnalându-se și 30 de ruși-lipoveni și 25 ucraineni.

Locuitorii de astăzi ai satului Maliuc îmbină o gamă destul de largă de activități, fără ca acestea să asigure suportul pentru o dezvoltare durabilă și consistentă: creșterea animalelor, pescuitul, recoltatul stufului, agroturismul.

Biserica satului, recent dată în folosință
(foto V. Siminivski)

Școala proaspăt modernizată asigură spațiul necesar pentru grupa de grădiniță și elevii claselor I-VIII. Cândva, aceasta dispunea și de internat pentru elevii din satele componente, dar actualmente acest spațiu nu mai folosește nici măcar pentru tabăra școlară care funcționa după ce internatul a devenit inutil.

Căminul cultural mai există numai cu numele, în timp ce hotelul *Salcia*, scos cândva din circuitul turistic, dă semne încurajatoare de revenire. Singura tentă culturală este asigurată de biblioteca comunală (8300 volume), care se adaugă celei școlare, ceva mai modestă (4000 volume). Dispensarul uman, o brutărie, barul și oficiul poștal, cu centrală telefonică digitală, reprezintă celelalte dotări.

Recent s-a terminat și biserica ortodoxă, care a funcționat multă vreme într-o încăpere din aceeași clădire în care era primăria și internatul școlii, iar autoritățile locale, sprijinite de fonduri bănești aduse prin programe ale Băncii Mondiale, au ridicat un centru de primire pentru copiii proveniți din familii sărace.

Stuful, rațiunea pentru care a apărut
localitatea (foto V. Siminivski)

Localnicii încearcă, deocamdată fără prea mare succes, să suplinească ieșirea din circuitul turistic a localității, ei putând oferi servicii, între care plimbările cu barca, bucate tradiționale pescărești sau ghidaj prin hățișurile deltei, pentru cei îndrăgostiți de natură. Cu toate acestea, oarecum paradoxal, se dezvoltă satul de peste braț, care și-a schimbat mult fizionomia după 1990, prin apariția unor case de vacanță și pensiuni moderne, datorită prețurilor de chilipir cu care au cumpărat pământurile de la localnici, pământuri care, ce-i drept, sunt amenințate în fiecare primăvară de revărsarea Dunării.

Conform unor legende locale, numele ar proveni de la cel al unui cioban care își păștea oile prin zonă. Credem că originea numelui este slavă, el fiind un diminutiv care pornește de la cuvântul rusesc malinki (mic), care exprimă perfect realitatea.

MĂCIN

Alte denumiri: **Arrubium**, în antichitate; **Wecin** (presupus, în sec. XIV-XV); **Azubium** (pe harta lui Giacomo Cantelli da Vignola – 1686)

Orașul Măcin este situat la poalele NV ale Munților Măcinului, pe malul drept al brațului Dunării care-i poartă numele, la circa 82 km V de reședința de județ. Este dominat spre NE de vârful Suluc (364 m), spre NV de culmea Orliga iar spre SE de dealurile de la Turcoaia, care apar insular, într-o zonă depresionară care se extinde până la Măcin, cuprinzând și comuna Carcaliu.

Accesul este favorizat de drumuri care leagă orașul de comunele Smârdan, Jijila și I. C. Brătianu, de unde se poate trece cu bacurile spre Galați, respectiv spre Brăila, sau se face legătura cu Tulcea, prin Horia sau Isaccea.

Vatra are o formă neregulată și se extinde pe o serie de glacisuri care fac racordul între Munții Măcinului și lunca Dunării, textura fiind destul de regulată străzile convergând spre centrul civic al orașului.

În NV se păstrează ruinele cetății romane Arrubium (100 d.Hr.), unul din numeroasele bastioane de apărare a granițelor imperiului. Deși numele cetății are o rezonanță celtică, puține mărturii atestă locuirea preromană, acest lucru nefiind însă imposibil, dacă ținem cont de poziția favorabilă a așezării în apropierea unor vaduri de trecere peste fluviu. Profesorul N. Mureșeanu consideră într-o monografie dedicată orașului că vechea așezare, pe care celții au numit-o Arrubium (sec. III î.Hr.), era anterioară locuirii romane, fiind geto-dacică, el sprijinindu-și afirmația pe un citat din I. C. Drăgan (*Noi tracii*) care, făcând referire la regele Dromichete, glăsuiește astfel: ***Corăbiile erau rezistente, căci erau construite din lemnul de calitate al pădurilor carpatine și din esențe anume cultivate*** (probabil stejar, sublinierea noastră) ***în Munții Măcinului***.

Pe toată perioada stăpânirii otomane localitatea a fost populată cu români, turci, ruși și ucraineni și a jucat un rol destul de însemnat în apărarea provinciei de către administrația turcească, numeroasele conflicte ruso-turce zbuciumând repetat viața locuitorilor, mai ales în sec. XIX.

Lupta pentru ocuparea Brăilei presupunea existența la Măcin a unui punct de sprijin pentru armata otomană, inclusiv o flotă fluvială, adăpostită de brațul Măcin.

Starea de ruină cauzată de numeroasele războaie și asupra turcească este descrisă de ieromonahul rus Partenie, aflat în trecere spre Muntele Sfânt în 1839, la numai 10 ani de la războiul pustiitor ruso-turc. El găsea la Măcin o biserică creștină asemenea unui hambar, în afara orașului, construită din scânduri, „*mânjită cu glod*” (C. Brătescu) și acoperită cu olane, cu doar trei pereți, cel de-al patrulea lipsind, fără cruce și clopote. Un localnic îi explicase că un creștin care încercase să o acopere și să o termine fusese spânzurat de autoritățile turcești, care dăduseră foc și bisericii creștine din Babadag.

În dicționarul lui Lahovari populația Măcinului, în număr de 3360 persoane, era formată din 2192 români, 391 bulgari, 540 turci, 18 ruși, 99 greci, 16 armeni și 102 de alte neamuri. La ora respectivă orașul avea o școală de băieți și una de fete, cu câte 2 institutori fiecare, 3 biserici cu 3 preoți și 3 cântăreți, birou poștal și telegrafic și un port activ, în care se operau 894 vase.

Ocupația turcească și-a pus atât de pregnant amprenta asupra fizionomiei localității, încât chiar după 50 de ani de la revenirea Dobrogei în granițele firești ale României, I. Simionescu găsea un târgușor oriental prăfuit și toropit de căldura soarelui dobrogean:

Măcinul prea puțin s-a schimbat din ceia ce a fost odinioară. Aceleași case joase, cu acoperișul de țigle, tras pe ferestre, aceleași străzi întortocheate, cu caldarâmul din pietre abea rotunzite. Iar când, primăvara, caișii sunt ciucură de flori trandafirii, câți-va chiparoși ar fi îndeajunși ca să te crezi departe unde-va, prin ascunzișurile Bosforului.

Din alte documente (1930) aflăm și câte ceva despre principalele ocupații ale locuitorilor:

Cojocăria este foarte dezvoltată în această localitate. Agricultură iarăși este mult îmbrățișată. Din această cauză chiar aspectul general al localității este ca al unui sat. Casele multe acoperite cu stuf și garduri foarte numeroase făcute din stuf arată că locuitorii au pământ în baltă. Brutarii încălzesc cuptoarele tot numai cu stuf.

Locurile noi de case sunt într-o regiune inundabilă, așa că vor fi anevoie folosite de proprietari.

Măcinul e lipsit cu totul de bae și cu toate acestea toți știu și repetă că o bae ar fi o foarte mare binefacere.

De atunci și până astăzi lucrurile s-au schimbat mult, încât savantul n-ar mai recunoaște decât poate pavajul din dale de granit, ceva mai tocite de trecerea anilor, care apare pe cele mai multe din străzile orașului, valorificând o materie primă aflată din belșug în zonă. Fără a suferi un proces de dezvoltare economică spectaculoasă, Măcinul și-a schimbat înfățișarea, evoluând de la târgușorul apatic din 1929 la orașelul cochet de astăzi, parfumat vara de mireasma teilor.

Această schimbare nu a fost generată de apariția celor câtorva blocuri din zona centrală (la vremea lor o minune arhitectonică), destul de inestetice și lipsite de personalitate, ci de casele apărute în ultimii 10-15 ani, cochete, arătoase, care sugerează bun gust și prosperitate.

Măcinul este unul din puținele orașe ale județului în care există premise încurajatoare de dezvoltare. Pornindu-se de la vechea cooperativă meșteșugărească, profilată pe confecții și industria artizanală, s-a dezvoltat industria ușoară, care a generat locuri de muncă pentru femei, șomajul afectând în special forța de muncă masculină.

În Măcin funcționează mai multe societăți de confecții ale unor investitori italieni sau coreeni, care folosesc atât mâna de lucru locală, cât și pe cea din împrejurimi (Greci, Turcoaia, Smârdan, Carcaliu), alte câteva fiind proiectate să se înființeze în viitorul apropiat.

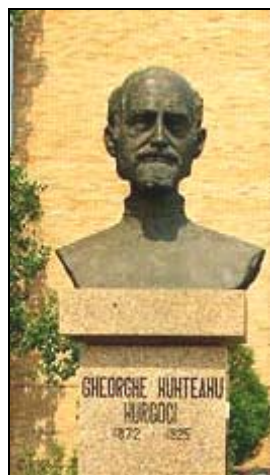
Confecțiilor trebuie să adăugăm mai vechea exploatare a granitelor, cea forestieră, care furnizează materie primă celor două secții de prelucrare a lemnului, secția de transport fluvial, distileria și centrul de vinificație, moara, fabrica de pâine, mai multe brutării, o secție de produse lactate, abator pentru porcine, cooperativa de prestări servicii și secția de gene pentru însămânțări artificiale pentru bovine, care va dezvolta în viitor și o secție de produse lactate.

Proiectatul pod peste Dunăre constituie un motiv în plus de optimism pentru edili măcineni, el însemnând ocuparea forței de muncă masculine, în primă fază, dar și un trafic intens de mărfuri și călători, care se va repercuta pozitiv asupra economiei orașului.

Măcinul are o viață culturală destul de bogată și variată, asigurată de cinematograful existent, biblioteca orășenească și cele școlare, totalizând 50000 și respectiv 43000 de volume, dar mai ales de casa de cultură (a cărei clădire este nefuncțională deocamdată, necesitând urgente reparații), care își desfășoară activitatea în sala de festivități a primăriei.

Între manifestările culturale se impun cele intitulate **Colocvii măcinene** (prezentarea unor personalități, pagini de monografie, spectacole, lansări de carte), festivalul folcloric în memoriam Grigore Kiazim (cu secție de virtuozitate instrumentală, promovarea folclorului vocal autentic, recitaluri ale ansamblurilor folclorice invitate, simpozioane cu reprezentanți ai caselor de cultură din diverse zone) sau manifestarea omagială **Porni luceafărul**, dedicată poetului național (simpozioane, recitaluri de versuri, concurs de recitare din creația eminesciană, concurs de ilustrații pentru opera lui Eminescu). Organizatorii se laudă cu participarea unor reprezentanți de primă mână ai scenei teatrale românești, între care I. Caramitru, Leopoldina Bălănuță și Ovidiu Iuliu Moldovan, care au onorat cu prezența lor manifestările măcinene, la fel ca și teatrul **Maria Filotti** din Brăila, avându-l ca regizor pe cunoscutul actor George Motoi.

În Măcin funcționează liceul teoretic **Gh. Munteanu Murgoci** și două școli generale, la care se adaugă 4 grădinițe și o școală de arte și meserii precum și un club al elevilor. Una din cele două școli poartă numele scriitorului Gh. Banea, una din personalitățile marcante date de oraș. Tradițiile învățământului măcinean sunt vechi. Încă din 1868, un dascăl inimos aduna circa 20 de elevi în casa lui Penu Bouroș, fiind una din primele școli din oraș.

Bustul lui Murgoci din
Parcul Personalităților –
Tulcea

Măcinul dispune de un spital și două farmacii, care asigură asistența medicală pentru populație. Rețeaua comercială este bogată și complexă, cuprinzând aproape toate tipurile de unități: magazine alimentare, de legume și fructe, brutării, chioșcuri, piață agro-alimentară, magazine de confecții, ateliere pentru prestări de servicii. Hotelul **Turist**, temporar scos din circuitul turistic, cu cele 25 de locuri de cazare și restaurant ar fi un potențial punct de pornire într-o activitate deocamdată neglijată.

Orașul are o poziție favorabilă pentru activitatea turistică, fiind lângă Dunăre și Parcul Național al Munților Măcinului, peisajele din jur sunt atractive, ceea ce a determinat ca Facultatea de geografie a Universității din București să realizeze în fiecare vară tabere de cercetare pentru studenți, astfel că Măcinul s-a înscris și pe harta centrelor universitare, în clădirea liceului funcționând un Colegiu de cadastru și geodezie, al aceleiași universități.

O geamie, 3 biserici ortodoxe și una catolică, o casă de rugăciuni baptistă, o capelă aflată în incinta spitalului orășenesc și o altă în curtea școlii **Gh. Banea**, la care se adaugă un mic schit, asigură măcinenilor spațiul necesar pentru manifestările confesionale. Despre geamia din Măcin obținem informații prețioase din monografia lui Al. Perianu intitulată **Simboluri dobrogene-orașul Măcin**. Ea a fost ridicată pe cheltuielile unui turc bogat, Hagi Măstan Agr, în anul 1843, pe locul unei geamii mai vechi, ridicate de garnizoana militară turcească, la locul numit **Cetate**, care devenise neîncăpătoare.

Interesant este că bogatul hagi se angajase să suporte și salariile personalului geamiei, care era format dintr-un hatip, un imam, un muezin și un caium. Acest lucru s-a întâmplat până la 14 aprilie 1877, când regele Carol I a promulgat o lege care reglementa viața cultelor și trecea în seama statului român toate cheltuielile aferente geamiei. În curtea geamiei de astăzi se poate admira mormântul primului imam de după 1878, Hagi Abdul Halie. În apropierea liceului, cimitirul turcesc este declarat monument istoric.

În parcul din fața primăriei atrag atenția două monumente: unul este un obelisc din granit, închinat memoriei eroilor din primul război mondial, cel de-al doilea fiind un stabilopod, care amintește de lupta omului cu apele Dunării, atunci când erau amenințate drumul spre Smârdan și incinta îndiguită folosită pentru agricultură, care se extinde până la I. C. Brătianu, în fața Galațiului și mai departe, până la Grindu. În asemenea momente se creau

adevărate convoaie de mașini care cărau piatra muntelui, pentru a consolida digurile apărătoare de viață.

Populația orașului a cunoscut în ultimul secol următoarea evoluție: 5018 locuitori în 1900, 5286 în 1912, 5459 în 1930, 5217 în 1948, 6533 în 1956, 8147 în 1966, 10529 în 1977, 12104 în 1992 și 10625 în 2002. Structura etnică actuală prezenta 420 turci, 355 rromi, 114 ruși-lipoveni, 36 alte minorități, majoritatea cetățenilor fiind de etnie română. Exceptând ușoara scădere din ultimul deceniu, evoluția poate fi considerată una stabilă, iar perspectivele de dezvoltare ar putea asigura chiar un spor natural în anii care urmează.

Din lunga listă a personalităților născute sau crescute în Măcin se detașează două: Gh. Munteanu Murgoci (1891-1925), geograf, geolog și pedolog, membru corespondent al Academiei, președintele Comisiei internaționale de cartografierea solurilor (1923) și Gh. Banea (1891-1967), scriitorul cu șapte vieți, autorul cărții *Mușchetarul din Balcani*.

Despre Gh. Banea merită să adăugăm câteva amănunte extrem de interesante. Participant activ la primul război mondial, pe frontul din Dobrogea, la Parachioi (actualul Băneasa), a fost grav rănit la cap de un șrapnel, pe 30 august 1916, fiind părăsit pe câmpul de luptă, crezându-se că este mort. O patrulă germană a desăvârșit opera obuzului, trăgându-i două gloanțe, unul în umăr și altul în regiunea capului. Descoperit încă viu de un regiment sârb de artilerie, a fost trimis în spital, unde și-a recăpătat sănătatea, păstrând unele traume firești.

Întors acasă, a trebuit să se lupte pentru a "reînvia", deoarece fusese declarat mort în mod oficial, după care, în 1919, obține licența în filologia romanică, dedicându-se activității literare, din căruciorul în care a trăit tot restul vieții. A murit uitat de toți, într-o sărăcie care i-a grăbit sfârșitul.

Numele vechi al orașului, Arrubium, este explicat de profesorul Mureșeanu pornind de la rolul de centru religios pe care așezarea antică l-a jucat, când se practica cultul zeului Jupiter Arrubianus. În legătură cu cel actual, există mai multe ipoteze, nici una suficient de convingătoare.

Unii cred că ar proveni de la un nume propriu bulgăresc (Macea), fără a susține această ipoteză cu vreun document. Alții susțin că el ar proveni de la activitatea de morărit ("macin"), ipoteză la fel de subțire ca și prima.

Interesantă, dar la fel de greu de acceptat este opinia profesorului N. Mureșeanu, care crede că orașul Măcin ar fi locul controversatei cetăți Vicina. Înainte de ocupația otomană, susține cel citat, numele orașului era scris sub forma Wecin. Crezând că e vorba de o greșeală, turcii, care nu cunoșteau litera W, au transformat-o în M, rezultând Mecin iar mai apoi Măcin.

Din păcate, C. C. Giurăscu nu crede că Măcinul ar corespunde descrierii cetății Vicina, care era port la Dunăre, adică chiar pe malul fluviului și crede că Isaccea ar fi ipotetica Vicina.

Urmează ca arheologii să facă și în acest caz lumină.

MĂGURELE

Alte denumiri: **Aigâr Ahmet**, **Igrumet** sau **Igrumăt**, până în 1923

Sat component al comunei Topolog, este unul din satele izolate ale comunei, situat pe valea Roștiilor, la circa 7 km NV de satul Făgărașu Nou și 16 km de centrul de comună. În jurul anului 1900 aparținea de comuna Ostrov.

Accesul este posibil dinspre Ostrov, Dorobanțu și Topolog, cel de-al treilea drum fiind și cel mai prost, el trecând peste câmpuri și prin vadul unor ape. Recent, s-a trecut la amenajarea acestui drum, deocamdată cu piatră sfărâmată.

Relieful este format din dealuri relativ joase din Podișul Casimcei (100-200 m), satul fiind dominat de dealurile Fântâna Oilor (216 m) la N și Movila Tulumbă (197 m) la SV.

Ceva mai la V, între Ostrov și Măgurele, a existat un sat întemeiat de tătari, Tașburun, distrus și dispărut în sec. XX.

Se pare că localitatea a fost întemeiată de turci sau tătari și locuită de aceștia împreună cu familii de români. Este o constatare a unui călător italian care trecea prin sat în 1836, când se semnalau pe lângă turcii majoritari și 10 familii creștine. Ocupația de bază era agricultura.

Pe toată perioada ocupației turcești s-au stabilit și au trăit aici mocani și cojani, care erau numiți turcani (cei din vremea turcilor), procesul fiind mai amplu după 1878, când turcii au început să părăsească satul, în 1938 nemaifiind semnalat nici un musulman.

Cei mai mulți mocani, așa cum afirma învățătorul Dionisie Văsii, erau proveniți din părțile Brașovului, ei venind în zonă însoțiți de turme mari de oi, fiind stimulați de stăpânirea turcească și atrași de pășunile extinse. La început, familiile lor rămâneau în Transilvania, dar când turcii i-au obligat să-și aducă familiile în Dobrogea, unii au făcut-o, alții au plecat, cei tineri rămânând de regulă pe aceste meleaguri, unde s-au căsătorit cu fete de mocani sau ale localnicilor.

Populația a evoluat astfel: 593 locuitori în 1900, 794 în 1912, 700 în 1930, 685 în 1948, 655 în 1956, 615 în 1966, 516 în 1977, 347 în 1992 și 316 în 2002, toți fiind români. Din înșiruirea de cifre, oricine își poate face o imagine despre declinul care cuprinde localitatea în ultimele decenii, atât din punct de vedere demografic cât și economic.

Izolat față de zonele mai circulate, neglijat în ceea ce privește investițiile, satul are puține șanse de dezvoltare. Principala activitate a locuitorilor este agricultura, cu un randament modest. Mai avantajată este creșterea animalelor, în special a ovinelor, suprafața de pășuni fiind un argument destul de favorabil.

Școala din localitate a rămas cu foarte puțini elevi, pentru clasele I-VIII, existând clase simultane. Grupa de grădiniță, puțin numeroasă, nu constituie o premisă de redresare a acestei situații.

Clădirea căminului cultural, nefolosită de multă vreme, este un exemplu de degradare, care sugerează situația întregului sat. Celelalte dotări sunt chioșcul alimentar, un bar și biserica ortodoxă, slujită de preotul paroh din Făgărașu Nou.

O suprafață de 292 ha din pădurea din apropierea satului a fost declarată rezervație naturală.

Numele Aigâr Ahmet este turcesc și se traduce prin *armăsarul lui Ahmet*, el fiind modificat de români într-o formă mai accesibilă (Igramet, Igramăt sau Igrumăt).

MEȘTERU

Alte denumiri: **Canat Calfa**, până în 1964

Sat component al comunei Dorobanțu (a mai făcut parte și din fosta comună Coium Punar - Fântâna Oilor), este situat la 4 km SE de centrul de comună și 77 km SV de municipiul Tulcea, la obârșia văii Aiormanului. Este amplasat într-un amfiteatru natural străjuit de dealurile Dorobanțu (322 m), Meșteru și Movila lui Nae.

La el se ajunge urmând drumul care leagă satul Dorobanțu de Topolog. Are o vatră de tip adunat, cu o textură neregulată.

Nu se știe cu precizie când a fost întemeiat dar se pare că fondatorii au fost turcii, pe care i-au găsit primii români care s-au stabilit aici. Așa cum ne spune învățătorul N. Rașcu, primul mocan care a venit aici cu turmele și cu argații săi a fost un anume Duțu Găitan. După el au venit și alte familii de oieri, în majoritate din județele Brașov și Făgăraș. În 1896 era locuit de 237 români, păstori de animale, care au construit școala doi ani mai târziu. La începutul sec. XX au poposit aici alte familii de ardeleni, în 1928 numărul acestora fiind de 76.

Gospodărie din sat (foto V. Leonov)

Populația a evoluat astfel: 287 locuitori în 1900, 419 în 1912, 470 în 1930, 594 în 1948, 574 în 1956, 459 în 1966, 338 în 1977, 194 în 1992 și 203 în 2002. Toți cei din ultima cifră sunt români. După cum se poate observa, după al doilea război mondial populația a început să scadă, proces continuat într-un ritm și mai rapid după 1975, satul ajungând astăzi un cătun, fără perspective de dezvoltare.

Agricultura, singura ocupație a locuitorilor, nu asigură un nivel de trai cât de cât decent, mulți migrând spre oraș, chiar dacă între timp s-au constituit mai multe societăți cu profil agricol. Ca dovadă, a dispărut și școala din sat, puținii copii de vârstă școlară învățând la Dorobanțu, localul școlii din sat servind numai pentru copiii de grădiniță.

Satul dispune de un cămin cultural, care pare o extravaganță pentru așezarea actuală, un magazin alimentar și un bar. Biserica ortodoxă este slujită de preotul din Luminița.

Numele inițial al localității este turcesc și se poate traduce prin *dulgherul* sau *tâmplarul*.

MIHAI BRAVU

Alte denumiri: **Camber**, până în 1923

Sat de reședință al comunei cu același nume, M. Bravu este situat într-o regiune unde depresiunea M. Kogălniceanu - Babadag prezintă un golf, dominat de Dealul Roșu la E și prelungirile dealului Marată la V, la sud de valea Taiței.

În sat se poate ajunge fie din E87, în punctul Toprachioi desprinzându-se drumul care urcă pe valea Taiței și iese la N. Bălcescu, fie din DN22 Tulcea-Hârșova.

Vatra sa are forma unui trapez, fiind de tip adunat și având o textură neregulată. Spre periferii distanța dintre gospodării este mai mare și apar spații extinse, ocupate cu culturi sau cu pășuni.

Avem informații că această localitate exista în sec. XIX, fiind locuită de români și turci, fără a putea preciza momentul întemeierii. După evenimentele din 1877 turcii au început să părăsească satul, locul lor fiind luat de alte familii de români, care au asigurat următoarea evoluție: 747 locuitori în 1900, 948 în 1912, 1071 în 1930, 860 în 1948, 922 în 1956, 936 în 1966, 875 în 1977, 717 în 1992 și 703 în 2002, aproape toți români.

În dicționarul întocmit de Lahovari se arată că cei 280 locuitori erau majoritar bulgari, lor adăugându-li-se și câțiva români, pământul pe care aceștia îl lucrau (cel din lunca Taiței) fiind parțial mlăștinos.

După cum o arată cifrele, apogeul localității este perioada interbelică, astăzi semnalându-se o descreștere lentă, din cauze valabile pentru întregul județ.

Ocupațiile de bază rămân cultura cerealelor și creșterea vitelor, cei mai mulți cetățeni făcând parte dintr-o asociație agricolă inițiată de un cetățean francez, precum și din forme de asociere familiale. Nivelul de trai al mării majorității a populației este modest, lucru care se reflectă și în aspectul gospodăriilor, al satului în ansamblu, mai ales spre periferie. În următorii ani, dacă nu apare vreun miracol, satul va continua să îmbătrânească și să se depopuleze.

Învățământul se desfășoară într-o grădiniță și respectiv școală cu clasele I-VIII. Căminul cultural este dotat cu o bibliotecă cu 6000 de volume, în jurul căreia gravitează tot ceea ce înseamnă manifestări culturale, care se reduc, de regulă, la serbări școlare sau marcarea unor evenimente.

În sat funcționează un dispensar uman, un oficiu poștal, câteva chioșcuri și un bar. Biserica ortodoxă este slujită de preotul din Satu Nou.

Numele Camber este turcesc și a fost interpretat în mai multe feluri. M. D. Ionescu crede că el ar proveni de la cuvântul turcesc *haber*, care înseamnă *știre*, *cunoaștere* (de unde ar fi derivat cuvântul habar). El nu-și sprijină ipoteza pe nici un fel de explicație. O altă variantă pornește de la

cuvântul turcesc Kambur (*cocoșat*), caz în care numele ar fi o poreclă. Există însă și cuvântul Kamber, tot în limba turcă și el se traduce prin *îndrăgostit lulea*, tentația fiind de a accepta această din urmă filieră, deși ne este imposibil să stabilim care cauze ar fi putut genera un astfel de nume.

M. KOGĂLNICEANU

Alte denumiri: **Enichioi** și **Satu Nou**, până în 1908

Sat-reședință de comună, este amplasat la circa 20 km S de municipiul Tulcea, în E unei depresiuni largi, mărginită spre E de dealurile Uzum Bair (223 m) și Găvana Mică. Spre SV satului se înalță solitar Dealul Mării (Deniztepe), un martor din munții hercinici de altădată. Prin marginea estică a satului curge râul Telița, care mai la sud primește ca afluent pe Hagilar.

Accesul este asigurat de drumul E87 care străbate localitatea pe direcția N-S și de calea ferată Tulcea-Medgidia. În apropierea satului se află aeroportul care deservește orașul Tulcea.

Vatra sa are o formă de dreptunghi, structură adunată și textură regulată.

Tătarii din zona Bugeacului au populat aceste locuri, prezența lor fiind atestată și de tezaurul monetar descoperit pe dealul Uzum Bair. Se pare că ei au plecat înainte de 1850 deoarece I. Ionescu de la Brad anunța localitatea ca fiind distrusă, pe o listă cu alte 60 de sate dobrogene afectate de războiul ruso-turc. Bulgarii și românii au repopulat satul după acest eveniment, în 1896 etnicii bulgari fiind majoritari. În acea perioadă s-a ridicat biserica (1894) și școala (1898). Numărul populației era de 315 persoane.

Populația a evoluat astfel: 585 locuitori în 1900, 1046 în 1912, 1204 în 1930, 937 în 1948, 2079 în 1956, 2083 în 1966, 2063 în 1977, 2075 în 1992 și 1927 în 2002. Astăzi populația românească este predominantă, pe lângă români fiind înregistrați și câțiva aromâni, puțini germani, romei ș.a.

Primăria (sursa: Internet)

Ocupația de bază este agricultura, lucru probat și de numărul mare de asociații agricole care funcționează în sat. Profitând de existența unui sistem de irigații încă funcțional, de terenurile favorabile din șesul Teliței, se cultivă cereale, plante tehnice și se cresc cornute mari și mici. În urmă cu câțiva ani exista o fermă zootehnică importantă și se construise chiar o fabrică de

cașcaval, aflată acum în conservare, iar I.A.S.-ul din localitate avea ferme în toată zona, până în apropiere de Nalbant.

Din păcate, o parte din vechile dotări au fost abandonate sau distruse, dar există perspective reale de repunere pe picioare a unei agriculturi rentabile, ale cărei produse pot fi eficient valorificate pe plan local.

Satul dispune de două clădiri în care funcționează grădinița și școala cu clasele I-VIII și SAM, cea din urmă având în dotare o bibliotecă cu 8500 de volume. În același corp de clădire funcționează căminul cultural, cu bibliotecă proprie, care numără peste 9000 de volume.

În sat funcționează un dispensar uman și o farmacie, un magazin mixt, restaurante, baruri și mai multe chioșcuri alimentare, oficiul poștal și telefonie publică. Pe lângă acestea, mai merită a fi menționate câteva ateliere meșteșugărești.

În ultimii ani au început să apară case tot mai elegante, de o parte și de alta a șoselei care traversează localitatea. Este un semn de prosperitate, cel puțin pentru o parte din locuitori.

Dealul Deniztepe (305 ha) a fost recent declarat rezervație naturală peisagistică.

Între personalitățile plecate din localitate se remarcă Alexandru Perianu, jurnalist și monografist, prozatorul și dramaturgul Ștefan Caraman și folcloristul Costache Constantin.

MILA 23

Alte denumiri: **Principele Mircea**, până în 1947

Sat din componența comunei Crișan, Mila 23 este situat în extremitatea nordică a primei bucle a "Marelui M" (Dunărea Veche), acolo unde vechiul curs măsoară a douăzeci și treia milă a brațului Sulina, de la gura de vărsare.

Accesul este posibil numai pe calea apei, fie dinspre Tulcea, urmând o serie de canale (Mila 35, Șontea, Olguța), fie dinspre centrul de comună.

Vatra satului este amplasată pe grindul fluviatil de pe dreapta brațului, având o formă alungită, cu tendință de răsfrare spre extremități, partea centrală fiind mai extinsă spre interiorul grindului.

Localitatea a fost întemeiată la începutul sec. XIX de pescarii lipoveni, fiind părăsită în bună parte după inundațiile din 1970 și 1975. Cu toate aceste evenimente naturale nefavorabile satul a continuat să existe, înregistrând chiar o ușoară tendință de stabilitate, după cum indică datele statistice: 332 locuitori în 1912, 484 în 1930, 717 în 1948, 669 în 1956, 727 în 1966, 550 în 1977, 399 în 1992 și 493 în 2002. La ultimul recensământ oficial rușii-lipoveni formau 2/3 din populație, românii 1/3, fiind consemnați și câțiva etnici ucraineni.

Fronton de casă cu simboluri deltaice
(foto P. Șolcă)

Ocupația de bază este pescuitul, în sat existând două cherhanale, din care una particulară. Agroturismul, creșterea animalelor și recoltatul stufului completează gama activităților. Pescuitul și agroturismul pot asigura în continuare dezvoltarea satului, acesta fiind situat pe un traseu turistic important din centrul deltei. Au apărut deja câteva pensiuni moderne, un camping, iar populația îmbrățișează tot mai mult ideea practicării acestei activități, deoarece se constată că este o sursă sigură de câștiguri.

Între dotările localității menționăm școala cu clasele I-VIII, care are și o grupă de grădiniță, un dispensar uman, magazine alimentare, baruri și restaurant, oficiul poștal cu centrală telefonică digitală și o benzinărie (corp plutitor). Biserica ortodoxă de rit vechi este slujită de preotul paroh domiciliat în sat.

Cea mai cunoscută personalitate a satului este celebrul canoist Ivan Patzaichin, multiplu campion mondial și olimpic, laureat cu trofeul C.I.O. pentru îndelungata sa activitate de performanță.

MINERI

Alte denumiri: **Câșla Aianului**, până în 1939; **Câșlița**, între 1939-1964; **Kichla** (în lista lui Korsak – 1849)

La numai 7 km V de municipiul Tulcea, pe drumul care duce spre Măcin sau Galați se află satul Mineri, din componența comunei Somova. Relieful este format din dealurile Carierei (187 m) și Câșla (180 m), din sud, care coboară domol spre lunca Dunării, ocupată de ochiuri mici de apă și lacuri de dimensiuni mai mari.

Vatra sa, de tip adunat, are o textură neregulată, fiind influențată de relieful destul de accidentat al Dealurilor Tulcei, care-l separă în două nuclee distincte, despărțite de o mică vale.

Satul a fost întemeiat în 1812 de către turci, pe locul unor vechi târle ale ciobanilor români, cele două etnii trăind împreună, astfel că în 1850 ponderea lor era aproape egală.

În informațiile agentului polon Korsak aflăm că în Mineri existau doar 15 case, locuite de turci și români.

Școala veche (foto Gh. Băisan)

Unul din oamenii de vază ai satului era un turc bogat, pe nume Husein Efendi, cunoscut pentru răutatea cu care se purta nu numai cu slugile, dar și cu cei din jur. În 1884, Nicolae Tololoiu, un român cu stare a ridicat cârciuma, stimulând populația românească să se stabilească în zonă. Faptul acesta a atras mânia lui Husein, între cei doi iscându-se un conflict, în urma căruia cârciumarul român a fost asasinat, dar populația românească s-a răzvrătit și l-a omorât pe turc, făcându-și dreptate.

Se pare că acest Husein Efendi era un fel de notabil, o personalitate, deoarece cuvântul *aian* asta semnifică în turcește. Este posibil ca el să fi fondat oficial satul, în jurul stânelor sale, motiv pentru care acesta a căpătat primul nume.

Pe la finele secolului al XIX-lea se înregistrau 557 locuitori, din care 370 români, 69 ruși, 66 turci și tătari, 45 bulgari, 3 greci și 4 evrei. Școala mixtă (ridicată în 1880) avea un învățător și 42 elevi, în vreme ce biserica, ridicată în 1882 (pe ruinele alteia mai vechi, construită, se pare, tot cu ajutorul lui N. Tololoiu) avea un preot, un diacon și un paraclisier. În acea perioadă satul dispunea de 88 pluguri, 5 mori de vânt, iar rușii se ocupau mai ales cu pescuitul.

Până la venirea primului învățător al satului, Ioan Brătescu, tatăl geografului Constantin Brătescu, carte se ”preda” de către călugărul Ghedeon, într-o cârciumă. Ghedeon era vestit pentru cruzimea inchiizitorială cu care pedepsea elevii, legându-i de chică și atârându-i de grinda cârciumii. E de înțeles greutatea pe care învățătorul Brătescu a întâmpinat-o la început, pentru a-i readuce pe elevi la școală.

Ioan C. Brătescu era absolvent al Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași, fiind originar din Brăteștii Romanului și poposea în Câșla după o peregrinare prin mai multe sate din Basarabia, ultimul fiind Tigheciul Cahulului, precum și după o scurtă trecere prin satul tătărăsc Osmancea, din județul Constanța, unde nu s-a putut acomoda.

Prin eforturile aceluiași învățător, în 1899 s-a ridicat prima școală, iar prin 1928 se înjgheba un început de bibliotecă școlară, cu 50 de volume.

În 1882 s-a construit biserica ortodoxă, dorită de credincioșii români, tot mai numeroși. Populația a cunoscut următoarea evoluție: 626 locuitori în 1900, 896 în 1912, 1010 în 1930, 1022 în 1948, 1275 în 1956, 1262 în 1977, 1512 în 1992 și 1470 în 2002, astăzi înregistrându-se numai 2 ruși-lipoveni și 6 turci, restul fiind români.

După închiderea exploatării de baritină, principala ocupație a locuitorilor a rămas agricultura, specializată în aprovizionarea pieței tulcene cu produse lactate, carne de porc și miel, ouă și păsări sau legume proaspete. În sat funcționează un atelier de reparații auto, un complex de creștere a vacilor pentru lapte și o secție de produse lactate, precum și mai multe asociații agricole și viticole familiale. O bună parte din forța de muncă, atât masculină cât și feminină lucrează în unități economice din municipiul Tulcea, de care satul este legat prin curse auto locale.

Învățământul dispune de trei localuri, unul fiind chiar ctitoria lui Brătescu, iar un altul o realizare nouă, cu toate facilitățile cerute de un învățământ modern. Aceste clădiri găzduiesc clasele primare și de gimnaziu și respectiv grădinița. Pe fațada localului vechi, o placă de marmură amplasată de profesorii de geografie din județul Tulcea în luna mai 1995, indică pe cea mai ilustră personalitate pe care a dat-o satul lumii științifice românești, respectiv geograful C. Brătescu.

C. Brătescu (fotografie din arhiva școlii)

Între celelalte dotări ale satului menționăm dispensarul uman, magazinul mixt, mai multe chioșcuri alimentare și baruri, depozit de materiale de construcții, moară și brutărie. Biserica ortodoxă este deservită de un preot paroh.

În ultimii ani, în apropierea fostului complex de creștere a găinilor pentru ouă au apărut câteva zeci de case noi, altele fiind în diverse stadii de construcție sau în curs de apariție. Ele aparțin persoanelor înstărite din Tulcea, care tind să se retragă spre zonele verzi, pentru a scăpa de stresul și poluarea urbană.

Pe lângă geograful C. Brătescu, mai trebuie să amintim și pe fratele acestuia, arhitectul Gh. Brătescu, precum și pe inginerul dr. docent Ovidiu Voicu, cercetător în chimie.

MIRCEA VODĂ

Alte denumiri: **Acpunar**, până în 1908

Satul care poartă numele marelui voievod muntean, după moartea căruia Dobrogea a căzut într-o lungă perioadă de ocupație străină, este component al comunei Cerna, fiind situat la 7 km SE de localitatea de reședință a comunei, pe drumul care leagă Tulcea de Măcin. Spre N este străjuit de dealul Muchea Lungă (222 m), o prelungire estică a Munților Măcinului.

Vatra satului este amplasată mai ales pe partea nordică a șoselei, pe un relief destul de accidentat, fiind de tip adunat și având o textură dezordonată.

Așezarea a fost întemeiată de turci, în sec. XIX și a fost locuită de aceștia împreună cu români, care au venit în mai multe etape. Informații interesante despre acest lucru ne sunt furnizate de învățătorul N. Vlad, citat de D. Șandru: *Satul a fost înființat de turci. Aceștia începând a emigra, au venit în locul lor români, mai întâi ca ciobani și iconomi de vite. Când a început a se face improprietărire, au venit și s'au așezat aici români din Moldova, Basarabia și Muntenia. Bulgarii au venit din Basarabia și, o parte din satul vecin Cerna.*

Mai sunt în sat și câteva familii de bucovineni; cei mai vechi spun că străbunii lor ar fi trecut prin Basarabia și de acolo au trecut în Dobrogea, unde au rămas definitiv. Alții au fost negustori ambulanți-marfagii, coropcaricare apoi s-au stabilit aici.

Ca urmare a numărului tot mai mare de români, s-a simțit nevoia ridicării unei biserici (1895) și școli (1898). În dicționarul lui Lahovari nu erau semnalate biserica și școala ci doar geamia. La acea oră (1898), populația număra 256 suflete, din care 186 erau creștini ortodocși iar 70 mahomedani.

Trebuie amintit și faptul că în 1848, o parte din colonii germani veniți din Rusia și așezați, inițial, lângă Brăila, într-o așezare efemeră, cunoscută ca „Satul nemțesc”, au poposit pe aceste meleaguri. Șederea lor a fost și în acest caz efemeră, deoarece turcii i-au prigonit, determinându-i să părăsească localitatea. Sub conducerea lui Adam Kühn, ei s-au deplasat „peste creastă” și au fondat satul Atmagea.

Populația a cunoscut o evoluție ascendentă până în 1956, după care a scăzut lent: 452 locuitori în 1900, 954 în 1912, 830 în 1930, 712 în 1948, 1021 în 1956, 741 în 1966, 647 în 1977, 607 în 1992 și 595 în 2002, aproape toți fiind români.

Casă din Mircea Vodă (foto V. Leonov)

Ocupația de bază a rămas agricultura, după ce exploatarea de cuarțite a fost abandonată, principalele culturi fiind cerealele, plantele tehnice și cele furajere. În gospodăriile cetățenilor se cresc animale (oi, porci, vite). Satul tinde să se depopuleze, nivelul general de trai fiind scăzut, acesta reflectându-se și în aspectul localității.

Satul dispune de două localuri în care funcționează școala cu clasele I-IV și respectiv grădinița, la care mai putem adăuga clădirea căminului cultural, un dispensar uman, o agenție poștală, un punct farmaceutic, magazinul mixt și câteva baruri. Biserica ortodoxă este încadrată cu preot paroh. La intrarea în sat s-a construit o benzinărie, dar aceasta a avut o viață efemeră, fiind concurată de cea din satul reședință de comună.

Vechiul nume al satului, Acpunar, este turcesc și se traduce prin *fântâna curată* sau *fântâna albă*, fiind preluat de la valea din apropiere, Acpunardere (ak = curat; pânar = fântână).

MURIGHIOL

Alte denumiri: **Morughiol; Independența**, între 1985-1989

Sat de reședință al comunei omonime, este situat la circa 44 km SE de municipiul Tulcea, pe dreapta brațului Sf. Gheorghe. Pe lângă calea apei, mai rar folosită, satul este accesibil și pe uscat, fiind legat cu reședința de județ printr-o șosea care unește localitățile de pe malul brațului Sf. Gheorghe, la fel ca și o alta care trece prin satele de pe malul lacului Razim.

Casă tradițională (foto V. Leonov)

Vatra satului, de tip adunat și cu o textură haotică, este amplasată între brațul amintit și lacul Sărăturile, o rezervație naturală ornitologică.

O necropolă descoperită pe teritoriul satului ascundea urme de locuire getică (sec. IV î.Hr.), iar dacă ținem cont și de așezarea romană de la Colina (sec. II-III d.Hr.), putem vorbi de continuitatea locuirii în antichitate. Ruinele cetății Halmyris, din sec. I-IV d.Hr. sunt o altă mărturie în acest sens. De numele acestei cetăți se leagă și sfârșitul tragic al primilor martiri creștini cunoscuți în Dobrogea, preotul Epictet și tânărul său discipol Astion. În jurul anului 290 d.Hr., cei doi propovăduiau noua religie pe aceste meleaguri, căzând victime intoleranței împăratului Dioclețian.

La începutul sec. XIX satul era locuit de turci și tătari, cei din urmă menționați după 1856-57. Este vorba de refugiații de frica rușilor, după războiul Crimeei. După războiul de independență, locul lor a fost luat, treptat, de rușii-lipoveni proveniți din Caraorman și Uzlina, datorită inundațiilor care au afectat satele deltei în acea perioadă. Ulterior au poposit aici și familiile de ucraineni. În 1883 s-au construit primăria și biserica iar un an mai târziu școala. În 1896 satul era locuit de 692 ruși și 102 tătari și dispunea de o școală și de o biserică.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 762 locuitori în 1900, 1038 în 1912, 1362 în 1930, 1914 în 1948, 1824 în 1956, 1695 în 1966, 1705 în 1977, 1458 în 1992 și 1425 în 2002. Alături de majoritatea românească a populației, apare un grup etnic de circa 430 de ucraineni, la care se adaugă și 16 turci.

Ruși-lipoveni (sursa: Internet)

Locuitorii de astăzi îmbină mai multe activități, la fel de importante: agricultura (mai multe asociații agricole), pescuitul (practicat de câteva societăți particulare) și agroturismul, ultima activitate tinzând să se impună, datorită unor dotări importante: hoteluri, vile, pensiuni, restaurante, piscine etc. La Uzlina, există o altă bază puternică pentru turism, care face ca întreaga regiune să prezinte un real interes și să spere într-o dezvoltare ulterioară.

Dotări turistice moderne (sursa: Internet)

În localitate funcționează grădinița și școala cu clasele I-VIII și SAM, care dispune de o bibliotecă cu peste 5000 de volume. Satul are un cămin cultural care servește și ca cinematograful, la rândul său fiind dotat cu o bibliotecă (9000 volume). Între celelalte dotări mai merită să amintim modernul centru de sănătate, realizat cu sprijinul financiar al ambasadei Coreei de Sud, centru care cuprinde și un punct farmaceutic. Mai multe chioșcuri alimentare, baruri, restaurante, formează rețeaua comercială. Mai adăugăm o moară, o brutărie, o benzinărie, precum și oficiul poștal cu centrală telefonică digitală.

Biserica ortodoxă este slujită de un preot paroh, edificiul fiind recent renovat.

În imediata apropiere a localității se află rezervația ornitologică Lacul Sărăturile, componentă a Rezervației Biosferei Delta Dunării, cu o suprafață de 87 ha, fiind un lac de tip șot, loc ideal de cuibărit pentru piciorong și ciocântors. Această rezervație, ca și zona Uzlina, Ghiolul Pietrei (loc de pescuit) și mai ales ultima descoperire arheologică pot genera un turism activ, benefic pentru localitate și locuitorii săi.

Săpături recente realizate de o echipă de arheologi în perimetrul cetății Halmyris au făcut o descoperire de o excepțională valoare științifică și istorică: monumentul martiric paleocreștin conținând osemintele martirilor Epictet și Astion.

Bazilica martirică (sursa: Internet)

Pe baza informațiilor din Acta Sanctorum, se știa de multă vreme de martiriul celor doi, petrecut în anul 290 d.Hr., din ordinul guvernatorului

provinciei, Latronianus, în vremea împăratului Dioclețian, însă locul care adăpostea rămășițele lumești ale celor doi a rămas necunoscut până în ziua de Sântămărie a anului 2001, când echipa de arheologi a făcut excepționala descoperire.

Cripta pictată care conținea scheletele răvășite a doi bărbați, insera în textul greu lizibil de pe tavan cuvântul MAPTYPEC (martiri), iar pe pereți semnul creștin Hrismon, ea fiind înălțată în sec. IV d.Hr., având rolul de loc sacru în interiorul cetății.

Importanța descoperirii constă în faptul că avem de-a face cu cel mai vechi edificiu de acest fel din țară, anterior celui de la Niculițel, care dovedește atât continuitatea locuirii Dobrogei între secolele IV î.Hr. - VII d.Hr., cât și faptul că Dobrogea a fost poarta de intrare a creștinismului în Europa, poartă deschisă în sec. I d.Hr. de sfântul apostol Andrei.

Bazilica creștină construită deasupra criptei (sec. V d.Hr.) a suferit mai multe renovări, devenind biserică episcopală în timpul lui Justinian, fapt dovedit de decorațiile interioare, lespezile de marmură și fragmentele de ceramică sau piatra altarului.

Un alt mormânt de piatră cu mortar adăpostea osemintele unui bărbat, un personaj important, posibil un episcop, știută fiind puterea pe care episcopul o avea asupra cetății, începând cu domnia împăratului Justinian.

Cetatea Halmyris (sursa: Internet)

Urmează ca specialiștii să confirme dacă scheletele descoperite aparțin celor doi martiri, deși Viața Sfinților, printr-o copie din sec. XV aflată în biserica Mântuitorului din Utrecht, nu pomeneste de alți martiri la Halmyris.

Descoperirea făcută și proiectatele construcții (muzeu sau catedrală) ce se vor înălța aici ar trebui exploatate cu înțelepciune de cei care diriguiesc activitatea de turism. Deocamdată a fost refăcută doar o mică porțiune din zidul de incintă, terenul fiind, practic, un vast sit arheologic încă neexplorat. La mică distanță s-a înălțat o mănăstire.

Captură (foto din colecția A. Pătrășcoiu)

Numele satului este de origine turcă și înseamnă **lacul vânat**, probabil datorită culorii cenușii pe care o capătă uneori apele lacului din apropierea satului.

NALBANT

Satul de reședință al comunei cu același nume, Nalbantul este așezat pe valea Tăiței (Taița Mică), la circa 27 km SV de municipiul Tulcea, în partea de nord a unei largi depresiuni (Cataloi - M. Kogălniceanu - Satu Nou).

Drumul Tulcea - Hârșova leagă satul cu reședința de județ, la ieșirea din localitate el despărțindu-se în două direcții, cea de-a doua ducând spre Măcin.

Vatra satului, de tip adunat, cu o textură neregulată, este suprapusă peste o zonă de dealuri joase (50-100 m) care coboară spre SE, fiind o prelungire a dealurilor din Podișul Niculițelului.

În arealul localității au fost scoase la lumină mărturii de locuire geto-dacică din prima epocă a fierului (sec. IV-III î.Hr.), precum și două așezări din epoca romană și o necropolă de tip Dridu, din perioada de formare a poporului român.

Despre localitatea modernă, avem vagi informații că pe la 1735, mocanii și cojanii veniți din Moldova au găsit pe aceste locuri câteva familii turcești, lângă care s-au stabilit. Informații suplimentare aflăm de la învățătorul S. Gheorghiu, citat de D. Șandru:

Bătrânii turci din satele vecine își amintesc, din cele spuse de părinții și moșii lor, că pe valea de lângă Nalbant a fost mai demult un sat turcesc numit Chioliu-Alceac "Valea Cenușei". De fapt, se găsesc pe ogoarele din această vale temelii de piatră.

Aceiași bătrâni mai spun că în vremuri vechi au venit și s'au așezat, pe locul de azi al satului, un potcovar și câteva familii turcești, întemeind satul de azi, care a luat numele de Nalbant "potcovar".

Satul a fost pustiit în timpul războiului ruso-turc din 1828, după care locuitorii, fugiți de frica războiului, s'au întors în sat. Odată cu aceștia

au venit, fugind de frica rușilor, și un însemnat număr de români basarabeni din satele Albota și Musaitu.

Mai apoi au mai venit și s'au așezat aici alți români, câteva familii de ruși și de bulgari (aceștia din urmă s'au refugiat, în 1940, în Bulgaria).

În dicționarul lui Lahovari satul avea o populație de 512 români, 302 bulgari și 30 de turci și dispunea de o biserică (ridicăată în 1881), cu un preot și un cântăreț și respectiv o școală (din 1882) frecventată de 69 elevi. Pe lângă cele 200 de pluguri, în Nalbant funcționau 4 mori de apă și 4 de vânt, 3 fierari, 3 lemnari, un cizmar și un tâmplar.

I. Ionescu de la Brad confirmă informația despre evenimentul din 1828, el incluzând Nalbantul pe lista satelor distruse de acel război, apărută în 1850. Se pare că repopularea s-a făcut destul de anevoie la început, dar tot mai viguros mai târziu, deoarece după 1877 se construia școala și biserica iar în 1904 era menționată o geamie cu imam, ceea ce presupune că etnicii turci nu au părăsit satul, ci s-au bejenit odată cu românii, revenind la vetrele lor afectate de război. Mai departe, populația a evoluat după cum urmează: 928 locuitori în 1900, 1234 în 1912, 1239 în 1930, 1301 în 1948, 1447 în 1956, 1472 în 1966, 1356 în 1977, 1232 în 1992 și 1070 în 2002. Astăzi aproape toți locuitorii sunt români.

Ei se ocupă cu agricultura, atât cultura plantelor cât și creșterea animalelor având ponderi egale. Celor trei asociații agricole trebuie să le adăugăm o fermă legumicolă și câteva sere, în mare parte folosite pentru cultura florilor. Agricultura din zona Nalbant are șanse mari de dezvoltare, pe de o parte datorită calității solurilor, iar pe de altă parte, datorită tradițiilor și dotărilor existente. Se impun investiții serioase, mai ales în extinderea suprafețelor irigate, eventual pentru repunerea în funcțiune a fermei legumicole și dezvoltarea celei horticole.

În sat există o grădiniță și o școală cu clasele I-VIII, o anexă a școlii funcționând până nu demult pe lângă ferma legumicolă, unde exista o clasă mixtă pentru ciclul primar, astăzi dezafectată. Satul mai are în dotare un cămin cultural, care poate fi și cinematograf, un dispensar uman, o farmacie, magazin mixt, chioșcuri alimentare, baruri, brutărie, restaurant, oficiu pștal cu centrală telefonică și o benzinărie. Biserica ortodoxă este încadrată cu un preot paroh.

După cum arăta învățătorul S. Gheorghiu, numele satului provine de la cuvântul turcesc *na'lbant*, care semnifică **potcovar**.

NEATÂRNAREA

Alte denumiri: **Caildere**, până în 1908

Satul Neatârnarea aparține administrativ comunei Beidaud și este situat în Podișul Casimcei, la 5 km NV de reședința de comună. Este legat prin drumuri nemodernizate de satele Stejaru și Sarighiol de Deal.

Relieful este deluros, cu altitudini de peste 200 m, culminând în dealul La Pande (262 m). Vatra satului este străbătută de valea Caildere și are forma

unui trapez, fiind de tip adunat și având o textură regulată, care trădează vârsta tânără.

Peisaj cu stâncării din apropierea satului

(foto V. Leonov)

Până în 1877 satul a fost locuit de turci și de bulgari. Nu se știe cu precizie când a fost întemeiat, bătrânii spunând că numele ar fi fost dat de la cel al unui turc bogat, pe nume Kail. După acel moment au fost aduși veterani din Moldova, în mai multe rânduri. Dicționarul lui Lahovari afirma că numărul locuitorilor era de 245, bulgari și turci, ei fiind preocupați mai mult cu creșterea animalelor. Se semnală și o biserică veche, probabil bulgărească.

Conform informațiilor învățătoarei Maria Leabu Tömpe, satul actual a fost întemeiat de Vlădescu-Olt, cel care în 1904 a venit împreună cu 29 de familii de moldoveni din județele Covurlui, Tutova și Tecuci. Aceștia mai găseau în sat numai 9 locuitori, semnalati de alte surse, în 1900.

În scurtă vreme, români din mai multe provincii au poposit și s-au stabilit în localitate, asigurând următoarea evoluție: 420 locuitori în 1912, 665 în 1930, 950 în 1948, 928 în 1956, 900 în 1966, 742 în 1977, 589 în 1992 și 578 în 2002, toți fiind români.

Agricultura este ocupația de bază a locuitorilor, ambele ramuri (cultura plantelor și creșterea animalelor) fiind la fel de importante, lucru probat de câteva asociații agricole. Perspectivele de dezvoltare a localității se leagă de modernizarea agriculturii, care este influențată esențial de climă, neexistând sisteme de irigații. Creșterea ovinelor este deja o activitate tradițională, specifică întregii regiuni.

Satul are o școală cu clasele I-VIII și o grupă de grădiniță, cu perspective apropiate de a pierde ciclul gimnazial, pe măsura scăderii populației școlare și îmbătrânirii localității.

Mai semnalăm prezența unui cămin cultural, fără o viață prea bogată, biserica ortodoxă, cu preot paroh, magazine mixte, chioșcuri alimentare și baruri.

Numele inițial, Caildere, este turcesc și se pare că provine de la cel al văii care străbate localitatea. După unii, el ar însemna *apa de la poalele dealului*, ipoteză cam fantezistă, deși justificată de realitatea geografică. Tot la fel de bine ar putea însemna *Valea lui Kail*, dacă acceptăm acest nume ca fiind un nume propriu. În limba turcă cuvântul "kail" semnifică acord, înțelegere, de unde ar putea fi *valea înțelegerii*. După alți autori, s-ar putea traduce prin *nu*

depinde de nimeni, caz în care numele românesc ar fi o traducere perfectă a celui turcesc.

NICOLAE BĂLCESCU

Alte denumiri: **Başchioi**, până în 1923; **Principele Mihai**, între 1923-1948

Sat component al comunei Nalbant, este amplasat pe valea Taiței, la circa 7 km SV de centrul de comună, la o intersecție de căi de comunicație, unde se întretaie drumurile Tulcea-Hârșova și Toprachioi-Măcin. Spre N este străjuit de dealurile din podișul Niculițelului (Tătarului - 219 m) iar spre S de dealul Cazu Mare (191 m) din Podișul Babadagului.

Prin 1900 era reședința comunei care cuprindea și satul Cineli (Iulia).

Vizitând valea Taiței în periplul său dobrogean, I. Simionescu era impresionat de rolul apei pentru viața localității: ***Sub Selvegea, de lângă Bașchioi, se cunoaște gâlgâirea izvorului bogat, cântec ademenitor. Scenele caracteristice orientului, în jurul izvoarelor rare, le trăești sub umbra muchii de marmoră roșie. Viața e neogoiată. Nu e clipă în care șopotul apei ce tâșnește cu năvală, să nu fie întovărașit de glasurile omenești. Vin nevestele cu căldările de aramă pe cap. Se întind trâmbe de pânză spălată, ca să se usuce la soare. Câtă înviorare aduce apa răcoroasă, ieșită din măruntaiele pământului, aici se poate prinde de minune.***

Vatra satului, de tip adunat, are o formă neregulată, cu textură haotică, existând tendința de răsfirare spre periferie, de-a lungul axelor de comunicație.

Deși a fost întemeiat de turci, satul a fost locuit predominant de românii și bulgarii veniți din Basarabia, ultimii între 1828-1830. Pe măsură ce au sosit noi valuri de bulgari, turcii au părăsit localitatea. În 1896 populația (1297 persoane) era eminentemente bulgărească, după acest moment numărul bulgarilor scăzând, pe măsura venirii românilor din diverse provincii ale țării. Se pomenește de existența în zonă, pe valea Bac-Ceiș, a unui sat locuit de turci, care erau scutiți de orice fel de dări, deoarece luptaseră împotriva creștinilor și învinseseră. Acest sat a dispărut datorită migrării locuitorilor săi, în condiții neelucidate.

Începând cu anul 1900, populația a avut următoarea evoluție: 1406 locuitori în 1900, 2019 în 1912, 2326 în 1930, 1938 în 1948, 2163 în 1956, 1630 în 1966, 1332 în 1977, 1114 în 1992 și 1306 în 2002. Astăzi, pe lângă majoritatea românească, se înregistrează circa 50 de aromâni, 6 greci și un număr însemnat de țigani, chiar dacă ei s-au declarat români la ultimul recensământ.

Ocupația preponderentă este agricultura. În vecinătatea satului sunt terenuri destul de bune, pretabile la cultura plantelor (pentru care s-au constituit patru asociații), legumelor sau pentru pășuni, care permit creșterea animalelor. Cu toate acestea, randamentul agriculturii este modest, mulți locuitori lucrând ”cu ziua” pe la alții mai înstăriți. Nivelul de trai este foarte scăzut, el reflectându-se în aspectul celor mai multe din gospodării, care sunt

sărăcăcioase, neîngrijite, fără garduri sau tencuială pe pereți. Chiar biserica satului, cu aspect monumental și arhitectură ce amintește de cea din Malcoci, este destul de ruinată, iar lucrările începute cu câțiva ani în urmă nu au fost finalizate.

Două din cele trei corpuri de clădiri care aparțin școlii arată cam la fel, din fericire, cel de-al treilea a fost recent reparat. Școala are ciclu primar și gimnazial, una din clădiri adăpostind grădinița. Mica bibliotecă, cu numai 800 de volume, este un alt indicator al sărăciei și faptului că localitatea a fost neglijată în comparație cu centrul de comună. Prima școală a localității, cea construită de obște în 1880, era una mixtă, la cei circa 90 de elevi funcționând 2 învățători. Școala era înzestrată de stat cu un lot de pământ de 10 ha. Prima biserică a satului, ridicată tot de obște, în 1884, avea hramul Adormirea Maicii Domnului și era împroprietărită cu 17 ha de pământ, din care 7 erau închiriate, restul fiind cultivate. Ea era încadrată cu un preot și un cântăreț, cei doi făcând slujba în limba bulgară.

Dotările satului sunt extrem de modeste: magazin mixt, chioșc alimentar, două baruri, agenția poștală, biserica și clădirea care ar trebui să adăpostească dispensarul uman.

Cea mai cunoscută personalitate a satului este poeta, folclorista și traducătoarea de etnie aromână Kira Iorgoveanu.

Numele Bașchioi este turcesc și semnifică ***satul mare*** (baș = mare; chioi = sat). Gr. Dănescu crede că acest nume ar proveni de la Pașa Kioi (satul pașei), ipoteză nesprijinită de nici un fel de argument, dar preluată și de Lahovari. Este greu de crezut că turcii și-au pocit propriile cuvinte, la fel cum este greu de crezut că el ar fi fost reședința unui pașă, sau chiar un alt demnitar turc, în condițiile în care numărul turcilor a fost tot timpul scăzut în această localitate. Dimpotrivă, numărul mare de locuitori pe care satul l-a avut în sec. XIX ar fi putut impresiona pe turci, care l-au botezat Bașchioi.

NICULIȚEL

Alte denumiri: **Monaster**, **Monastiriște**, **Nicoliță**

Comună mare, alcătuită astăzi dintr-un singur sat, este situată în partea de N a județului, la circa 31 km V de municipiul Tulcea, la poalele podișului care-i poartă numele. Satul este străjuit de dealurile Piatra Roșie (262 m), Țugulea (258 m) și Dumitru (363 m), care formează un amfiteatru natural, străbătut de Valea lui Iancu.

Vatra sa, de tip adunat, are o textură ordonată, în ciuda reliefului destul de accidentat peste care se suprapune. Impresionat de frumusețea peisajului întâlnit aici, I. Ionescu de la Brad exclama: ***O, ce frumos loc Niculițălu, sat înconjurat de o cetate de munți și codri...***

Aceeași apreciere admirativă făcea ceva mai târziu și I. Simionescu: ***Satul Niculițel, fundat zice-se de români basarabeni, e unul din cele mai bogate din Dobrogea. În jurul său, peste tot, se găsesc urme romane. Valuri, ziduri, vase, monede, apeducte acoperite de pământ, se întâlnesc la orice***

sgârșitură de pământ. E înconjurat de vii. De aici se trage vestitul vin de Sarica, cu tăria suptă, ca și cel de Tokai, din rugina lavei străvechi.

Cu împrejurimi pitorești, cum nu sunt multe în țară, cu izvoare limpezi, cu răcoreala pădurii în spate și Dunărea în față, legat prin drumuri bune și de Tulcea și de Isaccea, Niculițel ar putea deveni un căutat centru de popas peste vară, dar mai ales de toamnă, anotimpul când Dobrogea toată este învăluită într'o lumină atât de deosebită, ce aduce aminte pe acea mediterană.

În Niculițel se ajunge urmând drumul Tulcea-Măcin, care trece prin Isaccea. Cu circa 6 km înainte de a se ajunge la Isaccea, un drum de numai 3 km deviază spre stânga, ducând în sat, locul fiind marcat de o troiță din lemn, realizată de un meșter local. Din centrul satului, un drum conduce spre Izvoarele, străbătând un traseu încântător. Se presupune că este un vechi ax de circulație, folosit încă de pe vremea romanilor.

În incinta așezării au fost scoase la iveală urme de veche locuire, începând cu perioada geto-dacică (sec. IV-III î.Hr.) și romano-bizantină, când Traianopolis era un oraș roman, apărat cu val de pământ, cunoscut ca **valul lui Traian**. Aici era sediul legiunii I Jovia. În incinta fortificată de pe dealul Cetățuia s-au descoperit și temelile unei biserițe cu plan treflat, din sec. XI-XII, prima de acest fel din țară.

Pe un teritoriu locuit de vechii geți, în jurul anului 341 î.Hr., exista în regiune o formațiune politico-administrativă condusă de basileul Moskon, care constituia o permanentă amenințare pentru regele scit Atheas, care s-a văzut nevoit să se alieze cu regele Filip al II-lea al Macedoniei, pentru a-i veni de hac.

Ocupația romană a însemnat nu doar construirea castrului de la Cetățuia ci și existența unei așezări rurale puternice, de tip **vicus** sau **pagus**. Este dovedit acest lucru atât de descoperirea, în vatra localității, a patru ferme (villae) romane, precum și de numeroase urme scoase din săpăturile ocazionale sau sistematice: obiecte de ceramică, cărămizi și țigle, obiecte de uz casnic, piese de harnașament, monede, vase și statuete de cult.

Se pare că și aria înconjurătoare, până la Noviodunum sau până la Cocoș a fost intens locuită, fiind populată cu gospodării romane. Pentru acestea, se construiseră un sistem de aprovizionare cu apă, dovedit de apeductele descoperite în zonă, făcute din cărămizi care poartă ștampila legiunii a V-a Macedonica. Se adaugă la acestea tezaurul monetar din timpul lui Nero, mormintele de incinerare cu vase ritualice, cuptoarele de ars ceramică și multe altele.

După afirmațiile unor cercetători bulgari (P. Mutavciiev, C. Școrpil), la Niculițel și-ar fi stabilit hanul Asparuh lagărul, prin 650, când hoardele bulgare au trecut Dunărea, venind dinspre Nistru și Bugeac, pentru a ocupa nordul Dobrogei. După părerea lui Școrpil, specialist în arheologie antică bulgară, castrul de la Niculițel este realizat după aceleași reguli ca și alte astfel de construcții din Bulgaria Răsăriteană, el identificând celebra cetate Âgla (Îgla) cu Niculițelul, fiind impresionat de extinderea acesteia. Aceștia pornesc de la afirmațiile lui C. C. Giurescu din compendiul de istorie a României, unde se scrie: **Asparuh conduce hoardele sale, trece Donul, Niprul, Nistrul și ajunge în Bugeac. Nefiind nici aici în siguranță, ei trec Dunărea și se așează în**

„Îgla”, regiune din apropierea satului Niculițel, lângă Tulcea. Din păcate pentru cercetătorii bulgari, săpăturile arheologice făcute la Niculițel infirmă aceste ipoteze.

Într-un document bizantin din 1088, care vorbește despre campania din nordul Dobrogei împotriva invaziilor cumane, apare numele unui oarecare Badila (Budila), un fel de observator al mișcărilor cumanilor, care trebuia să dea de veste conducătorului armatei bizantine despre acest lucru. Se crede că acest nume poate fi pus în legătură cu cel al satului Bădila, ceea ce ar presupune continuitatea locuirii pe perioada invaziilor popoarelor migratoare.

Din aceeași perioadă este considerată a fi bisericuța cu plan treflat, descoperită de Ion Barnea, la Cetățuie. Ea sugerează același lucru, în plus fiind considerată centrul unui complex monahal.

Sicriile celor patru martiri creștini descoperite
în Niculițel, păstrate la mănăstirea Cocoșu
(foto P. Șolcă)

Locuirea a continuat neîntrerupt, pe toată perioada feudală timpurie. În vatra satului, ploile torențiale au dezgropat în 1971 unul din cele mai vechi edificii creștine din Dobrogea, bazilica creștină cu martirion. Aceasta conținea osemintele a patru creștini martirizați la Noviodunum: Attalos, Zotikos, Phillippos și Kamasis, care erau misionari ai noii religii care avea să cucerească Europa. Urmele lumești ale celor patru martiri au fost puse într-un sicriu de lemn și adăpostite într-o criptă de piatră, pe unul din pereți fiind scrise numele martirilor și desenat semnul Hrismon. La baza criptei, arheologii au descoperit osemintele a încă două persoane. Cripta a fost acoperită cu pământ, pentru a nu fi pângărită de cei care se opuneau creștinismului. Peste criptă, în timpul împăratului Valens (a doua jumătate a sec. IV d.Hr.) a fost ridicată o bazilică cu trei nave și nartex, cea mai veche de acest tip din țară, specialiștii afirmând că, la rândul ei, se suprapune peste un lăcaș religios și mai vechi. Astăzi, întregul edificiu a fost acoperit cu o clădire având o arhitectură înspărită și transformat în muzeu, din păcate insuficient mediatizat.

Cultura viței-de-vie rămâne tradițională

(foto V. Leonov)

Tot în Niculițel se află și Biserica Sf. Atanasie (sec. XII sau XIII), cea mai veche din Dobrogea, ridicată pe ruinele unei bazilici bizantine din sec. X, un exemplar de artă bizantină, în care încă se desfășoară serviciul religios.

Adăugând la toate acestea tezaurul de monede moldovenești descoperit lângă lacul Saon (sec. XIV), se poate deduce că zona a fost locuită permanent și a constituit un centru spiritual creștin de cea mai mare însemnătate.

Localitatea apare menționată în unele hărți medievale din sec. XVII, precum și în relatările lui Gustav Adolf Ramsay, Georg van der Does, ca și în hărțile rusești de mai târziu, cu numele Mănăstiriște.

În sec. XIX s-au pus bazele lăcașului creștin de la Cocoșu (1835), prin strădania mocanilor care au migrat spre aceste locuri. Temelia mănăstirii Cocoșu, cea mai mare și mai frumoasă din Dobrogea, a fost pusă de trei călugări, dintre care Visarion, ajuns stareț, era din zona Făgărașului.

La începutul existenței sale, biserica era o simplă casă de rugăciune. În 1853, din donația mocanului Nicolae Hagi Ghișa Poenarul, originar din Poiana Sibiului, s-a ridicat biserica cea mare. El s-a călugărit și a donat întreaga avere (15000 de galbeni, 500 de oi și 15 cai) mănăstirii.

Ridicată în stil oriental turcesc, cu etaj și ceardac, construcția mănăstirii păstrează puternice influențe românești. Pictura interioară (cea inițială, astăzi dispărută datorită lucrărilor de restaurare) în ulei, era opera italianului F. Debiase din Milano, stilul aparținând renașterii italiene.

Lucrări recente de restaurare, cauzate de degradarea produsă de mișcările seismice din ultimele decenii, au realizat consolidarea lăcașului, refacerea chiliilor și decorarea interioară cu mozaic din sticlă aurită. Mai rămân nerezolvate problemele turnului de deasupra porții de acces în incinta mănăstirii, afectat de aceleași seisme.

Biserica Sf. Atanasie (foto V. Leonov)

În 1850, I. Ionescu de la Brad oferea câteva informații prețioase despre locuitorii din Niculițel și despre ocupațiile lor:

În satul acesta se face și panairi (târg) și sunt în el circazienele române (de la numele femeilor de cerchezi, renumite pentru frumusețea lor deosebită, n.n.). ***Acolo am văzut o fată atât de frumoasă, cât zău, nici Ileana Cosânzeana n-a putut s-o întreaacă în mândrețe...Când am văzut-o sta la stative țesând o pânză mai subțire decât a păianjenului, căci pe aici se face borangic și sunt aguzi poate de 100 de ani de bătrâni.***

Cripta martirică (sursa: Internet)

La sfârșitul veacului al XIX-lea satul Niculițel număra 1167 locuitori și avea două biserici cu 2 preoți și 2 cântăreți și o școală (construită în 1881) cu doi învățători, frecventată de 170 elevi (1893-94). Agricultură dispunea de 115 pluguri, podgoria Sarica era deja celebră, fiind considerată cea mai renumită din toată Dobrogea, în sat fiind înregistrați 6 lemnari, 5 fierari, 4 dogari, 3 zidari, 8 cizmari, un brutar și un cojocar.

Populația Niculițelului a evoluat astfel: 2020 locuitori în 1900, 2358 în 1912, 4165 în 1930, 4770 în 1948, 5371 în 1956, 5731 în 1966, 5864 în 1977, 5296 în 1992 și 4715 în 2002, din aceștia doar 11 fiind turci, restul români, dar în rândul românilor se include și un număr însemnat de țigani.

Activitatea locuitorilor actuali constă în cultura cerealelor și a viței-de-vie, aceasta din urmă fiind favorizată de existența a două mari centre de vinificație. În sat funcționează o moară și două brutării. Ocolul silvic administrează fondul forestier încă bine păstrat, dând loc de muncă unui număr însemnat de locuitori.

Satul are o grădiniță și o școală cu clase I-VIII, cea din urmă dispunând de două localuri, cel vechi fiind recent modernizat. Biblioteca școlară numără peste 10000 de volume.

Despre tradițiile școlii niculițene și primii dascăli reținem câteva informații din cartea lui V. Helgiu: *Pădurea minunată, poziția frumoasă și fără pereche, i-a făcut pe schimnicii vremii să se oprească din drumul pribegiei și să se așeze pe acele locuri, să-și adune material și să clădească o sfântă mănăstire. Unii din acești călugări evadau ; -omenescul sau dorința de a propovădui cultul Domnului îi făcea să plece prin sate și să se așeze vremelnice. Astfel cei dintâi învățători din Niculițel au fost călugării arătați. Lucru precis se știe că la 1868 primăvara, dascălul Ion din Măcin, a venit cântăreț la biserica din Niculițel, a strâns vreo 20 băieți în casa lui Penu Bouroș, înființându-se astfel școala din acest sat; mai târziu s'a mutat în casa parohială și i-a învățat carte acest dascăl Ion fiind tocmit cu 50 lei turcești de copil, și cu o baniță de grâu pe an. A stat învățător 2 ani, după care a venit călugărul Serafim și a funcționat în casa babii Stoiana ; după un an, alt învățător – dascălul Simion – care preoțindu-se a fost urmat de mocanul Damaschin. Cursurile se țineau în casa lui Toader Moldoveanu, iar plata pentru învățătură era aceeași ca și în trecut. Copiii se ocupau cu cetitul ceaslovului, al Psaltirei, cu toate rugăciunile de folos. În iarna lui 1878-79, avem aici școală oficială românească cu Nichifor Ludovic, care a stat la Niculițel până la sfârșitul carierei sale.*

Căminul cultural dispune, la rândul său, de o bibliotecă dotată cu circa 9000 de volume și servește pentru activitatea ansamblului folcloric al elevilor *Plai de dor*, care desfășoară o bogată și apreciată activitate artistică, atât la nivel județean cât și național.

La dispoziția cetățenilor se află un dispensar medical și un punct farmaceutic, precum și o rețea comercială bogată, formată din magazine mixte, chioșcuri alimentare, baruri și restaurant. Cele două biserici ortodoxe sunt slujite de doi preoți parohi.

Poziția pitorească, renumitele vinuri de Sarica și existența unor obiective turistice majore ar putea transforma Niculițelul într-un punct turistic important. Recent, la locul numit Capaclia, la circa 3 km V de intersecția care face posibil accesul în sat, s-a înălțat o construcție care pomenește de cei patru martiri, fiind o troiță pictată, de sub care curge un izvor bogat, cu apă rece, apreciată de călători. De aici, un drum semiamenajat duce la mănăstirea Cocoșu. Pelerinajul religios este o formă de turism din care satul ar avea mult de câștigat. Deja a apărut o pensiune în sat, iar cetățenii ar putea să ofere o ședere plăcută pentru cei care ajung în satul lor.

La numai 3 km SE de sat, pe dealul Sarica, celebru pentru podgoria de aici, s-a propus spre ocrotire o rezervație de circa 100 ha (*Sarica Niculițel*), care adăpostește vegetația și fauna specifice silvostepii nord-dobrogene. De asemenea, au mai fost puse sub protecția legii rezervațiile *Pădurea Niculițel* (11 ha), *Dealul Mândrești* (5 ha) și *Mănăstirea Cocoș* (4,6 ha).

Mănăstirea Cocoșu (foto P. Șolcă)

Cea mai cunoscută personalitate plecată din Niculițel este pictorița Paula Tudor.

Conform tradiției, numele satului ar proveni de la cel al unui cioban, un anume Niculiță, unul din posibillii întemeietori ai satului actual.

O frumoasă legendă leagă numele lui Niculiță de descoperirea bisericii Sf. Atanasie, pe la începutul veacului al XIX-lea. Ciobanul se afla pe deal cu turma, jucându-se cu pumnalul său, pe care-l arunca în pământ. La un moment dat, cuțitul a lovit ceva tare, un obiect din fier, care s-a dovedit a fi crucea de pe turla bisericii.

Alertate, autoritățile, în frunte cu mai marii bisericii creștine au poruncit dezgroparea lăcașului, îngropat în pământ și acoperit de buruieni. După ce lucrarea a fost dusă la bun sfârșit, s-a încercat deschiderea ușii din lemn masiv ferecat, fără a se reuși acest lucru. Atunci, clericii au început să citească rugăciuni pentru toți sfinții creștini, iar când au ajuns la Atanasie, ca prin miracol, ușile s-au deschis singure, aflându-se astfel patronul lăcașului.

După alte păreri, numele Niculițel ar proveni de la cel al bogatului cioban Nicolae Hagi Ghișa Poenarul, cel care s-a vrednicit să sprijine mănăstirea Cocoș cu întreaga sa avere. Se crede că numele vechi, Monastiriște, a circulat până în jurul anului 1850.

NIFON

Alte denumiri: **Taița**, până în 1900, **Țiganca**, între 1900-1913

Sat component al comunei Hamcearca, Nifon este situat pe valea Taiței, de la care a primit primul nume, la 5 km N de reședința de comună, între dealurile Piatra Mare la V și Taița la E, dealuri acoperite cu păduri bogate. Este străbătut de drumul care urmează spre amonte valea Taiței, făcând legătura între Horia și Luncavița. Un drum nemodernizat de circa 10 km, care trece peste dealul Taița, duce la mănăstirea Cocoșu.

Vatra are forma unui poligon, cu structura adunată și textura destul de ordonată. Privită de pe culmea Șarap Dere (Valea Vinului), situată la 4 km SV de sat, localitatea dă impresia că acoperă o vale mai largită, care se deschide tot mai mult spre SE. În acest sector depresionar, Taița adună afluenți modești de

pe versanții Munților Măcinului sau ai Podișului Niculițelului (Curături și Covandere).

Săpături arheologice efectuate la mijlocul veacului al XIX-lea au identificat existența a două monumente romane dedicate zeiței Diana. Primul a fost înălțat în anul 170 d.Hr. în sănătatea lui Marcus Cotonius Vindex, iar cel de-al doilea pentru sănătatea împăratului Severus Alexander (223 d.Hr). Materialele folosite de romani au fost mai târziu utilizate la zidirea monumentului arhitectonic monahal de la Cocoșu.

Aspect din sat (foto V. Leonov)

Descoperirile enumerate l-au determinat pe istoricul Orest Tafrali (1939) să presupună existența unei așezări romane. Confirmarea acestei presupunerii a venit ceva mai târziu, când săpături noi au dat la iveală urme de locuire romană.

La amenajarea lacului de acumulare din apropierea satului Horia s-au găsit dovezi incontestabile (o necropolă romană și ceramică cu ștampila legiunii a V-a Macedonica) care dovedesc prezența unui castru roman. Cu siguranță, acesta avea rolul de a apăra drumuri importante care străbăteau regiunea, inclusiv pe valea Taiței. O dovedește descoperirea unei *villa rustica*, prima de acest fel din Dobrogea, cuprinzând gospodăria unui roman, cu dependințele sale și o mică necropolă.

Pe perioada ocupației otomane localitatea a continuat să existe, ea făcând parte din moșiile unui turc bogat, pe nume Tait, de la care se crede că ar fi rezultat numele văii și apoi cel al satului.

Pe seama acestui turc este pusă construirea unei biserici creștine, pentru sătenii care pierdeau prea mult timp atunci când trebuiau să meargă la slujbă la Cocoșu. Biserica din lemn a fost mai târziu (1800) transformată în mănăstire, astăzi dispărută. Doar cimitirul s-a mai păstrat până astăzi, în pădurea care a invadat locul.

Mănăstirea Taița era prosperă, dispunând de livadă, pădure, stupi și terenuri cultivate. Bașbuzucii, care își aveau sălaș în pădurile din zonă și se ocupau cu jafurile, au prădat-o în mai multe rânduri, fapta lor fiind pildă pentru cârjalii cerchezi, care i-au dat foc în 1878, în retragerea lor precipitată, după înfrângerea turcilor. Deși chiliile au ars, bisericuța s-a mai păstrat până în 1913, când s-a ridicat actuala biserică.

Anterior anului 1900, satul era populat cu români și ruși, precum și cu un număr mic de turci. După 1878 au început să sosească familii de români și țigani din Moldova. A fost momentul când satul și-a primit cel de-al doilea

nume, Țiganca. Explicația o găsim în frumoasa monografie a satului realizată de regretatul profesor Cezar Calenic, unul din cei mai iluștri fii ai săi:

Foarte aproape de hanul grecului Mihalcea, astăzi locul se numește Fântâna lui Puiu...Aici, unde se bifurcă drumul forestier ce pleacă spre satul Luncavița de cel ce duce spre mănăstirea Cocoș, locuia tânăra și frumoasa țigancă Catrina, la care adăstau, uitând de han, mulți drumeți răpiți de frumusețea ei. Nu se mai spunea am trecut pe la han, ci pe la țiganca.

Și așa și-a luat satul numele Țiganca, trăindu-și mai eparte destinul.

Pe lângă români și țigani, în sat au mai sosit și familii de ucraineni haholi și ruși scopiți (o sectă religioasă), rezultând un amalgam, care a evoluat astfel: 253 locuitori în 1900, 582 în 1912, 907 în 1930, 964 în 1948, 1133 în 1956, 1148 în 1966, 1009 în 1977, 805 în 1992 și 753 în 2002. Statisticile oficiale indică o populație predominant românească, alături de care numai 8 s-au declarat țigani, cifră ridicol de mică față de realitate.

Locuitorii de astăzi desfășoară activități agricole, secundare fiind exploatarea lemnului și valorificarea plantelor medicinale și a fructelor de pădure. La scară restrânsă se fac împletituri din nuiiele și din coajă de copac. În sat funcționează trei asociații agricole.

Școala satului a rămas de câțiva ani doar cu grădinița și ciclul primar, elevii de gimnaziu învățând în centrul de comună. Dotările satului presupun nelipsitul cămin cultural, denumire prea pretențioasă pentru o clădire care mai servește doar pentru nunți și botezuri, evenimente destul de rare, un dispensar uman, magazine mixte, chioșcuri alimentare, baruri și o agenție poștală.

Impunătoarea biserică ortodoxă este slujită de preotul paroh din centrul de comună. Ea a fost construită între 1911-1912 și la înălțarea ei și-a adus o contribuție însemnată (12000 de lei) și episcopul Nifon al Dunării de Jos. Ca o recunoaștere a acestui rol, autoritățile vremii au schimbat numele satului, care suna mai mult a poreclă, cu cel al episcopului, din acel moment satul numindu-se Nifon.

NUFĂRU

Alte denumiri: **Prislava**, **Prislavăț**, până în 1908; **Domnița Maria**, între 1908-1948; **Ada Marinescu**, între 1948-1964

Sat-reședință de comună, Nufăru este așezat la 12 km E de municipiul Tulcea, pe malul drept al brațului Sf. Gheorghe, fiind străbătut de drumul care leagă reședința de județ cu comuna Murighiol.

Relieful este format din dealuri joase, aparținând unității morfologice a Dealurilor Tulcei, cu altitudini care nu depășesc 100 m, dealuri care iau contact cu lunca Dunării sub forma unor pereți abrupti de loess sau de roci mai dure. Satul are o vatră de tip adunat, cu o textură haotică.

Primăria (foto V. Leonov)

Săpăturile arheologice au evidențiat urme de locuire din perioada bizantină (sec. X-XIII d.Hr.). Cetatea Prislava, ridicată pe un promontoriu din apropierea brațului, a avut un rol important în desfășurarea comerțului pe Dunăre, ea fiind distrusă în urma deselor năvăliri ale cerchezilor și turcilor, probabil prin incendiere, deoarece arheologii au descoperit un strat gros de cenușă, în perimetrul localității. Un turn al vechii cetăți a fost degajat de pământ și acoperit cu o construcție cu pereți din sticlă, chiar în centrul satului.

Prelucrarea stufului (foto E. Strat)

Prislava este pomenită înainte de anul 970 în Cronica din Kiev (Cronica lui Nestor), care ne spune despre incursiunea realizată de cneazul Sviatoslav Igorevici în regatul bulgar, în urma căreia a luat **80 de orașe de la Dunăre și s-a așezat să cnezească în Preiaslaveț, luând dări de la greci.**

Cneazul își motiva alegerea noii reședințe într-o scrisoare adresată mamei sale și boierilor: ***Nu-mi place să stau la Kiev, vreau să trăiesc în Preiaslavețul de pe Dunăre. Acolo se adună toate bunurile: din Grecia țesături, vin și tot felul de fructe, din Cehia argint și cai, din Rusia blănuri, ceară, miere.***

Pe o hartă franceză din anul 1800, satul apare menționat sub forma Grislaw, o preluare greșită de la Prislav.

În 1849 satul este pomenit de polonezul Korsak ca având 30 de case, locuite de turci și români. La doar un an, el apare și pe lunga listă întocmită de I. Ionescu de la Brad, ca localitate distrusă de război. După cum se poate vedea, informațiile sunt destul de contradictorii, dar acest lucru nu trebuie să surprindă, deoarece evenimentele se succedau cu mare repeziciune, iar oamenii se întorceau pe vechile vetre, imediat ce se termina amenințarea.

Dacă e să dăm crezare învățătorului Trofim Răileanu, citat de D. Șandru, satul în forma actuală ar fi fost reîntemeiat după războiul Crimeii: *Bătrânii nu păstrază amintiri decât după războiul Crimeii, pe vremea căruia erau așezați aici mulți tătari, câteva familii de turci, alte câteva de moldoveni, fugiți din Basarabia de groaza armatelor războinice și a birurilor boerești, precum și câteva familii de mocani din Transilvania veniți la pășunat în deltă. În afară de turci și tătari, satul s'a populat deci cu români din Basarabia, din Transilvania și din satele dobrogene Nalbant, Zebil, Satu Nou, Sarighiol, care erau așezări românești mai vechi. Fiind un punct de trecere prin care veneau tătarii din Crimeia-oameni răi care jefuiau, omorau, etc-românii n'au putut deține nici o așezare permanentă. După războiul Crimeii, tătarii s'au mai liniștit și s'au așezat și ei în diferite sate dobrogene-unii mai continuau să jefuiască și să omoare. Turcii, în schimb, erau oameni mai buni ; protejau pe români și deseori îi scăpau de prădăciunile tătarilor.*

În timpul și după războiul din 1877 au plecat de aici și turcii și tătarii, rămânând în sat numai români.

După 1877 s-au realizat câteva construcții importante, între care o școală (1879) și o biserică (1885), cea din urmă adăugându-se uneia mai vechi, ridicată în 1859. Toate acestea dovedesc predominanța elementului românesc, cel mai stabil. În 1896 populația număra 554 persoane, majoritatea români, școala avea un învățător iar biserica un preot și un cântreț.

În 1928, I. Simionescu descria astfel așezarea: *Așa e Prislava, cu ultimele case inundate. Pe dealul dela spate, sunt urme de întăriri și ziduri; pe aici trecea drumul bătut ce lega Aegyssus, vetus urbs, moenibus et positu vix adeunda loci, oraș vechiu, cu ziduri și poziția care-l făceau greu de luat, cum îi spunea Ovidiu, cu Salsovia, pe locul Mahmudiei.*

Sătișorul de pescari de astăzi, pare a fi avut un trecut însemnat, căci altfel numele lui nu s'ar găsi și pe hărțile vechi genoveze.

Mai trebuie menționat rolul prislăvenilor care au contribuit la repopularea Tulcei, după ce aceasta fusese distrusă în întregime de războiul ruso-turc din 1828-29.

Populația a evoluat astfel: 571 locuitori în 1900, 792 în 1912, 851 în 1930, 778 în 1948, 1303 în 1956, 1245 în 1966, 1419 în 1977, 1072 în 1992 și 1062 în 2002, toți români.

Ocupația de bază a locuitorilor este agricultura, pe lângă culturile de cereale, care se realizează în câteva asociații agricole mai existând și un centru de vinificație, un complex de creștere a porcinelor și un atelier de prelucrare a stufului.

Ținând cont de poziția favorabilă (punct de trecere cu bacul), de vestigiile arheologice pe care le adăpostește, Nufăru ar putea intra într-un circuit turistic cu tentă istorică. Malul Dunării din amonte de sat ar putea fi curățat și amenajat în scopuri turistice, deoarece vara el este luat cu asalt de tulcenii, care se refugiază aici de canicula din oraș. Această activitate are deja un „cap de pod” în partea de est a satului, unde a apărut un modern complex turistic, numit *Steaua apelor*, un altul, mai modest fiind spre Dunăre, unde ființează o pensiune (*Nichita*), altele fiind gata să ia ființă.

Complexul turistic „Steaua apelor” (sursa: Internet)

La toate acestea trebuie să adăugăm și pescuitul, care se practică cu intensitate maximă primăvara, în sezonul de migrare a scrumbiei, această activitate aducând venituri consistente unei părți a populației.

Școala din localitate găzduiește clasele I-VIII și grădinița, iar lângă complexul turistic amintit a fost înființat un centru de primire pentru copiii familiilor sărace. Satul dispune de un dispensar uman, cămin cultural, cu posibilități de proiecții de filme și o bibliotecă cu peste 11000 de volume, magazine, chioșcuri și baruri, un oficiu poștal și o moară. Biserica ortodoxă este slujită de un preot paroh.

OSTROV

Ostrovul este o comună formată dintr-un singur sat, situat în SV județului, la 85 km de municipiul Tulcea, în lunca de pe dreapta brațului Dunărea Veche, la N de valea pârâului Roștiilor. Spre S satul este dominat de Movila lui Mavrodin (68 m) iar spre E de prelungirile dealului Dorobanțu, cu altitudini de 50 m.

Drumul Măcin-Gârliciu, care trece prin sat, face legătura cu DN22 Tulcea-Hârșova, un alt drum nemodernizat ducând spre satele Măgurele și Fgărașu Nou, din comuna Topolog. În sat se mai poate ajunge și dinspre Cerna, trecând prin satul Traian, acesta fiind cel mai indicat, fiind ceva mai bine întreținut și circulabil.

Vatra satului este de tip adunat, are o formă neregulată și textură dezordonată, haotică.

La sud de valea Roștiilor s-au descoperit urmele cetății romano-bizantine Beroe, din șirul de bastioane de apărare a Dobrogei. Există însă dovezi de locuire și mai veche, din prima parte a epocii bronzului (2200-1200 î.Hr.) și epoca fierului.

În afara zidurilor cetății a fost descoperită o biserică cu criptă martirică, considerată de V. H. Baumann ca aparținând perioadei 290-305 d.Hr., când a avut loc cea mai puternică prigoană anticreștină. Din păcate, cele câteva

morminte pe care cripta le conținea fuseseră profanate, neputându-se stabili căror martiri creștini le aparțin.

Coroborate cu descoperirea unei bazilici creștine din sec. VI d.Hr. (Piatra Frecăței), rezultă concluzia locuirii neîntrerupte până în perioada medievală.

Informații despre așezarea modernă ne sunt furnizate de învățătorul Gh. Dascălu, citat de D. Șandru: *După informațiile bătrânului Vasile Goja, născut în localitate, la 1850, satul Ostrov s'a înființat în jurul anului 1760 de vreo 40-50 familii care au venit din regiunile Brăilei și Ialomiței. Cu timpul au venit și s'au mai stabilit și alte familii de români, între aceștia și câteva familii de mocani din regiunea Brașovului și alte județe ale Transilvaniei. Locuitorii au fost, deci, de la început și până azi, numai români-cojani și mocani, în afară de 2-3 bulgari și câteva bulgăroaice, venite în sat prin căsătorie.*

Lunca inundabilă a Dunării (foto V. Leonov)

Se pare că primii locuitori se stabiliseră inițial în Balta Brăilei, în satul Siliștea, de unde au migrat spre un loc mai sigur, alungați de dese inundații. În primăvara-vara anului 2006, satul a avut de suferit din cauza inundațiilor, fiind unul din cele mai afectate din județul Tulcea, după satele din deltă.

Dicționarul Lahovari menționa o populație de 805 persoane, în marea lor majoritate agricultori, crescători de vite și pescari.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 1026 locuitori în 1900, 1439 în 1912, 1632 în 1930, 2316 în 1948, 2562 în 1956, 3145 în 1966, 2731 în 1977, 2336 în 1992 și 2233 în 2002, aproape toți fiind români.

Ocupația predominantă este agricultura, cele mai importante plante cultivate fiind cerealele și vița-de-vie, pentru primele existând o asociație și mai mulți arendași, iar pentru cea de-a doua o asociație, plus centrul de vinificație, care nu este însă folosit, producția fiind procesată la Dăeni. Moara din sat permite valorificarea pe plan local a cerealelor, satul dispunând și de o brutărie. Trebuie să arătăm că în ultimii ani au fost dezafectate suprafețe însemnate de vie și chiar de culturi cerealiere, terenurile respective fiind lăsate în paragină, constituind pășuni pentru ovine.

Școala dispune de trei corpuri de clădiri, în care își desfășoară activitatea grădinița și elevii claselor I-VIII. La cele peste 2300 volume ale școlii se adaugă alte 6000 ale bibliotecii comunale, situate într-o clădire din

apropiere. Viața căminului cultural este animată de ansamblul folcloric **Floricica**.

Există un dispensar medical și un punct farmaceutic, chioșcuri alimentare și baruri, un oficiu poștal și o biserică ortodoxă, încadrată cu preot paroh.

Dacă infrastructura va fi modernizată și agricultura dezvoltată, satul are șanse să întrețină o populație constantă, cel puțin la nivelul actual.

Numele localității a fost atribuit în amintirea vechiului loc de unde au venit întemeietorii săi, respectiv Ostrovul Brăilei.

PANDURU

Alte denumiri: **Potur**, până în 1929

Component al comunei Baia, satul Panduru este situat la circa 5 km SV de reședința de comună, pe valea Hamangia, într-o zonă depresionară mărginită de dealurile Movila Verde în NV, Movila Mare (107 m) în SE și La Izvoare (132 m) în SV. Are o vatră de tip adunat, cu o textură ordonată.

În sat se ajunge urmând un drum nemodernizat, care-l leagă de satele Baia și Beidaud.

A fost întemeiat în prima jumătate a sec. XIX, fiind menționat în 1850 ca având populație bulgărească, la fel ca și mai târziu (1896). În timp, etnicii bulgari au fost înlocuiți de români și aromâni, cei din urmă sosind în număr mare după 1940. Este cunoscut ca unul din satele care au avut cel mai mult de suferit de pe urma jafurilor bașbuzucilor tătari. Populația a evoluat astfel: 908 locuitori în 1900, 975 în 1912, 1354 în 1930, 1407 în 1948, 1573 în 1956, 1208 în 1966, 712 în 1977, 478 în 1992 și 456 în 2002, din care 9 sunt macedo-români, 40 aromâni, ceilalți fiind români.

La sfârșitul sec. XIX se înregistra o școală și o biserică (ridicată în 1868), cu un preot și 2 cântăreți.

După cum se poate observa, din 1956 și până în prezent, populația a scăzut de 4 ori, iar ritmul în care se produce această scădere nu dă șanse prea mari de supraviețuire localității, mai ales că agricultura practică are un randament scăzut iar investițiile realizate în sat sunt simbolice. Cu toate acestea, cele patru asociații agricole încearcă să obțină producții cât mai bune de cereale și plante tehnice, locuitorii crescând în gospodăriile personale și animale, mai ales ovine.

Satul dispune de un local în care funcționează grădinița și școala cu ciclul primar. Dotarea acestuia se referă la cele două magazine mixte. Este foarte puțin pentru a putea emite pretenții ca lumea să rămână în sat.

Primul nume al satului este turcesc, cuvântul *potur* fiind tradus prin **pantaloni**, el fiind preluat și în limba română cu acest sens. După Löbel, cuvântul *potur* semnifică “**izmene cu multe cute, lucru care face cute, în general**”. După alte păreri, numele ar putea fi cel dat de turci corsarilor

bosniaci, după cum afirmă D. Cantemir în *Creșterea și descreșterea imperiului otoman*.

Există și un text al călătorului Montalbano (1630), care sprijină ipoteza că numele ar avea un sens peiorativ, care glăsuiește așa: *Et aliud eo in regno ottomanico hominum genus, Potur appellatum, qui neque Christiani, neque Turcae circumciduntur tamen pessimique habentur*, ceea ce s-ar traduce prin: *era în acea regiune un neam de oameni numit potur, care nu era înconjurat nici de creștini și nici de turci, dar care era considerat un neam rău (prădător)*.

Să fi fost vorba de o populație de tipul cârjalilor, care produceau panică în rândul locuitorilor din jur, astfel încât nici turcii nu erau încântați de prezența lor, motiv pentru care au botezat satul astfel ?!

PARCHEȘ

Alte denumiri: **Partek** (Partik), pe defterul din 1573; **Partici** (Korsak – 1849)

Localitate din componența comunei Somova, este amplasată la circa 7 km NV de centrul de comună, pe un promontoriu al Podișului Dobrogei care înaintează spre lunca Dunării. Este dominat de dealurile Stânca Mare (105 m) la SE și Ogurlui (172 m) la S.

Un drum asfaltat care pornește din centrul de comună leagă satul de drumul Tulcea-Măcin, un altul nemodernizat ducând la mănăstirea Saon. Satul are o vatră de tip adunat, cu textură parțial regulată.

Localitatea exista în a doua jumătate a sec. XVI, dovadă fiind menționarea sa în documentul turcesc din 1573. În forma actuală apare pe o hartă din 1788. Deși nu cunoaștem proveniența primului nume, credem că Partek este forma inițială, din el derivând Parcheș.

În periplul său dunărean din 1783, austriacul Franz Mihanovici vorbește despre ceea ce pare a fi satul Parcheș: „*Malul drept, este începând de aici* (de la Isacceia – n.n.), *în parte înalt, parte mlăștinos, până la satul Barik* (poate Parik sau Partik- n.n.), *unde terenul înalt se retrage complet, revenind abia ceva mai sus de orașul Tulcea iarăși spre fluviu, în felul acesta formându-se din nou o mlaștină mare pe malul drept* (actuala luncă a Dunării – n.n.)”. Ar putea fi vorba de o preluare greșită de la Partek, căruia i s-a adăugat ulterior sufixul turcesc „iș”, rezultând forma actuală. Oricum, tot nu putem explica originea numelui inițial, cel care apare pe defterul amintit.

La începutul sec. XIX a fost populat cu români basarabeni, alături de aceștia stabilindu-se și populație rusească. Satul a avut perioade de creștere și descreștere, în funcție de evenimentele care l-au afectat. Korsak număra aici 20 de case de turci și români, pentru ca în 1877 să se semnaleze numai 10 locuințe, toate turcești, așa cum afirmă I. Ionescu, originar din Banat. Învățătorul N. Mitan, care a furnizat informații pentru lucrarea lui D. Șandru, afirma că primii români așezați în sat (probabil după 1850, n.n.) au fost cei din familiile Ionescu,

Pădureț (din Basarabia), la care s-au adăugat mai apoi și alți români veniți de prin satele din jur sau din județul Tutova, precum și un mare număr de ruși.

O vreme a avut funcția de centru de comună, motiv pentru care în 1897 s-a ridicat clădirea primăriei, școala existând din 1899 iar biserica din 1898. În acei ani, satul trebuie să fi fost un adevărat șantier.

În 1896 satul avea 574 locuitori, români și ruși și dispunea de o biserică (construită în 1877), având un preot și un cântăreț, care avea să fie refăcută după numai doi ani. Școala era frecventată de 38 elevi. În sat existau 77 pluguri, se creșteau 1800 de vite, iar comerțul era practicat de 6 persoane.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 612 locuitori în 1900, 885 în 1912, 844 în 1930, 1161 în 1948, 1133 în 1956, 1123 în 1966, 1112 în 1977, 809 în 1992 și 776 în 2002, aproape toți români.

Grădină cu flori (foto V. Leonov)

Principală ocupație a locuitorilor este agricultura, alături de care pescuitul și creșterea animalelor au un rol secundar. În sat există o asociație agricolă, care grupează o bună parte a terenurilor.

De câțiva ani, școala funcționează într-o clădire nouă, care găzduiește și grădinița. Elevii ciclului gimnazial fac naveta în centrul de comună, cu un mijloc de transport destinat școlii. Interesant este de știut că în 1878, înainte de ridicarea școlii, de educarea copiilor satului se ocupa Dumitru Pădureț, cel venit din Basarabia, care folosea propria sa casă pentru acest scop.

Satul dispune de un cămin cultural, un dispensar uman, magazin mixt, chioșc alimentar, bar și o agenție poștală. Biserica ortodoxă este deservită de un preot paroh.

Satul are șanse reduse de dezvoltare, deși în marginea sa a fost amenajat un modern complex turistic, rod al investițiilor unui întreprinzător străin. Prin lunca Dunării, vase mici de tip catamaran asigură transportul turiștilor până la mănăstirea Saon, traseul fiind deosebit de pitoresc.

PARDINA

Alte denumiri: **Pardeni**, în sec. XVIII; **Pardina**, până în 1985; **1Mai**, între 1985-1991

Comună formată din satul cu același nume, este amplasată în NV deltei, pe dreapta brațului Chilia, în E unui mare meandru pe care brațul îl face aici. Este situat pe un grind fluviatil destul de extins, mărginit de poldere amenajate pentru agricultură, cel dintre Pardina și Chilia fiind cea mai mare lucrare de acest tip din deltă.

Accesul se face pe calea apei, cu ajutorul curselor de călători care deserveșc traseul Tulcea-Periprava, sau cu șalupele, urmând un canal mult mai scurt, care pleacă din aval de Tulcea (Mila 35), dar care nu este accesibil vaselor mari.

Drumul nemodernizat care pornește din suburbia T. Vladimirescu face posibil accesul cu mașina, mai puțin pe timp nefavorabil, când acesta devine impracticabil.

Vatra satului are o formă alungită, fiind extinsă de-a lungul brațului, cu o textură neregulată.

În sec. XVIII satul apare menționat pe o hartă, purtând numele Pardeni, de influență slavă. Se presupune că a fost populat de lipovenii din Izmail, după războiul Crimeii (1857). În 1860, Ștefan Beliov a construit o biserică lipovenească, o alta ridicându-se în 1881, școala fiind înălțată ceva mai târziu (1906).

În 1896 structura etnică indica 141 lipoveni și 7 evrei, neexistând nici un român. De atunci și până astăzi lucrurile s-au schimbat, inclusiv în ceea ce privește aspectul localității, colonia muncitorească amenajată aici (1971-1988) pentru lucrările de îmbunătățiri funciare însemnând înlocuirea vechilor case pescărești cu blocuri, în primă fază localitatea fiind un sat modern, cochet.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 372 locuitori în 1900, 407 în 1912, 653 în 1930, 476 în 1948, 545 în 1956, 791 în 1966, 623 în 1977, 791 în 1992 și 712 în 2002. Astăzi, alături de români, care reprezintă majoritatea, locuiesc 140 ucraineni, 5 ruși-lipoveni și 5 ceangăi.

Dacă la început localitatea avea toate motivele să se mândrească cu aspectul său modern, după abandonarea lucrărilor și colapsul agriculturii în zonele amenajate, satul a început să fie părăsit de unii locuitori, o parte din construcții fiind abandonate, ele arătând astăzi ca niște ruine dintr-o localitate afectată de război sau de vreun cataclism natural, prea puțin estetice și funcționale.

În sat funcționează o școală cu clasele I-VIII, nu cu mult timp în urmă reparată, care oferă spațiu și grupei de grădiniță. Există un dispensar uman, magazine mixte și baruri, chioșcuri alimentare, un oficiu poștal și o biserică ortodoxă, cu preot paroh.

Satul va exista și în continuare și ar putea chiar să se dezvolte, cu condiția ca agricultura să fie modernizată, drumurile de acces reparate și

asfaltate, iar investițiile viitoare să se concentreze mai ales pe dezvoltarea unor activități cum ar fi agroturismul, vânătoarea sau culesul ciupercilor, ca să nu mai vorbim de creșterea ovinelor și porcinelor, care ar putea aduce venituri importante populației, schimbând și fizionomia localității.

Unele persoane interpretează numele Pardeni ca provenind de la cuvântul rusesc ”parideni“, care se traduce prin *zi toridă*, *zi călduroasă*, sau după alte păreri, *zi încețoșată*. În dicționarul lui Lahovari, la paginile dedicate lacului Razim, între toponimele explicate apare și pardină, tradus prin *gârlă închisă, fără scurgere*.

PARTIZANI

Alte denumiri: **Principele Carol**, până în 1948

Sat component al comunei Maliuc, este situat la 14 km E de municipiul Tulcea, pe grindul fluviatil de pe dreapta brațului Sulina, înălțat în urma lucrărilor de rectificare și adâncire a brațului. Are o vatră de tip răsfirat, fiind dispusă pe un grind dezvoltat în adâncime, protejat împotriva inundațiilor, util și din punct de vedere agricol.

Accesul este posibil atât pe calea apei, cu ajutorul curselor de pasageri care străbat traseul Tulcea-Sulina, cât și pe uscat, urmând drumul nemodernizat care însoțește brațul Sulina până la Crișan.

Satul a fost întemeiat la 26 iulie 1899, de către familii de oieri provenite din Valea Nucarilor, care au schimbat parțial vechea lor ocupație cu pescuitul. De atunci numărul de locuitori a evoluat după cum urmează: 120 în 1900, 344 în 1912, 512 în 1930, 297 în 1948, 503 în 1956, 529 în 1966, 481 în 1977, 459 în 1992 și 483 în 2002, astăzi, alături de români trăind și 13 ucraineni și 4 ruși-lipoveni.

Satul este unul care dă timide semne de redresare, cel puțin demografică. Pescuitul, creșterea animalelor și agroturismul sunt activitățile cele mai importante. Pe gardurile unor cetățeni sunt scrise cu var oferte de servicii turistice, fiind forma cea mai eficientă de reclamă.

Primăvara, grindul este luat cu asalt de culegătorii de ciuperci, care realizează venituri destul de consistente din această activitate.

Apropierea de Tulcea și legăturile cu uscatul permit o bună valorificare a produselor muncii localnicilor.

Casele arată diferit, în funcție de punga și bunul gust al proprietarului. Pe lângă cele tradiționale, acoperite cu stuf și decorate cu traforaje caracteristice, se înalță și clădiri mai noi și moderne și chiar vile somptuoase, cu curți protejate de garduri opace, care feresc pe proprietari de ochii indiscreți ai sătenilor sau trecătorilor. La poartă sunt parcate jeep-uri scumpe, cu numere străine de județul Tulcea, iar lângă mal, de pontonul mic de acostare, stau legate șalupe cu motor, care contrastează cu lotcile smolite ale sătenilor.

Recent, s-a reînființat ciclul gimnazial al școlii din localitate, care are și o grupă de grădiniță. Lista dotărilor localității cuprinde un dispensar uman, un magazin mixt, baruri și restaurant, precum și o agenție poștală. Biserica ortodoxă este deservită de un preot paroh.

Epava vasului Rostok (foto Gh. Băisan)

Cei care treceau prin Partizani până în 2006 aveau ocazia să observe în albia fluviului ceea ce mai rămăsese din epava vasului **Rostok**, scufundat în 1991 în urma unei erori de pilotaj. Astăzi aceasta a dispărut, în urma unor costisitoare lucrări de ranfluare a epavei, executate cu scafandri străini și macarale superputernice, operațiunea soldându-se și cu moartea a două persoane.

În legătură cu numele actual, se crede că el ar proveni de la actul de sabotaj realizat de un anume Haralambie Lungu, împreună cu alți tovarăși care, în timpul celui de-al doilea război mondial au tăiat cablurile de lumină electrică, gestul lor fiind asemuit cu cel al partizanilor din alte țări.

PĂTLĂGEANCA

Localitate aparținând comunei Ceatalchioi, satul Pătlăgeanca este situat pe Grindul Vădanei, la 13 km amonte de municipiul Tulcea, pe dreapta brațului Chilia și stânga brațului Tulcea, întrucât satul este amplasat chiar acolo unde Dunărea se bifurcă pentru prima oară, formând colțul vestic al deltei.

Accesul este posibil fie pe calea apei, cursele de pasageri acostând și la debarcaderul de aici, fie pe uscat, pe drumul care pleacă din T. Vladimirescu.

Are o vatră de tip adunat, de formă alungită, fiind format dintr-un singur șir de case, expuse spre Dunăre.

Satul a fost întemeiat de pescarii lipoveni, probabil în jurul anului 1850. Faptul este confirmat de Gr. Dănescu, care menționa pentru anul 1896 o populație de 112 locuitori, toți lipoveni. După 1900 a fost colonizat cu veterani moldoveni, populația crescând numeric până după al doilea război mondial, apoi scăzând spectaculos: 131 locuitori în 1900, 332 în 1912, 484 în 1930, 329 în 1948, 574 în 1956, 454 în 1966, 238 în 1977, 130 în 1992 și 204 în 2002. Astăzi mai numărăm doar 2 ucraineni și 6 ruși-lipoveni, restul fiind români.

Deși ușoara creștere a numărului de locuitori ar putea indica un semn de redresare, știind că este vorba de pensionarii și șomerii din Tulcea întorși la vatră, estimăm că satul are șanse reduse de dezvoltare.

Gospodărie de păstor (foto V. Leonov)

Agricultura și pescuitul reprezintă activitățile preponderente. Se cresc ovine, caprine, porci și se cultivă legume, zarzavaturi, în micile gospodării ale populației. Lipsa cu desăvârșire a oricărei dotări sociale este un alt argument care nu favorizează dezvoltarea.

Numele provine de la legumicultură, care este tradițională. În turcește, cuvântul *patliğan*, de la care a derivat forma românizată Pătlăgeanca, semnifică pătlăgea vânată, prin extensiune, *locul unde se cultivă vinetele*.

PECENEAGA

Alte denumiri: **Pecenek, Peçency, Perschenjaga, Giberan Peçenek; Pecinagiu** (Korsak – 1849)

Comună formată dintr-un singur sat, este amplasată în V județului, pe malul drept al brațului Dunărea Veche, la o distanță de 71 km de municipiul Tulcea, într-o zonă în care valea Aiormanului suferă o deviere spre nord, debușând în lacul Peceneaga.

Relieful este reprezentat de contactul dintre prelungirile vestice ale podișurilor Babadagului și Casimcei (Dealul Peceneaga-135 m, Dealul Ghiunghiurmez-218 m) și lunca Dunării.

Accesul este posibil dinspre Măcin și DN22A Tulcea - Hârșova, sau dinspre Cerna și Dorobanțu, trecând prin satul Traian. Are o vatră de tip adunat, cu o textură neregulată.

Satul a fost locuit din vechi timpuri de români, peste care au venit în secolele X-XI d.Hr. pecenegii (populație nomadă de origine turanică) care s-au stabilit și s-au creștinat aici. Este menționat de un defter turc din 1573 cu forma Giberan (creștin) Peçency, ceea ce presupune că populația era creștină.

Date despre valurile de români care au colonizat localitatea în diverse etape avem din informațiile lui D. Șandru, care, la rândul său, se sprijină pe datele furnizate de învățătorul Gh. Matei. Astfel, cea mai mare parte a populației de la acea vreme era veche, de pe perioada ocupației otomane. În timp, au poposit în sat familii din balta Brăilei, de la locul numit Nisipuri, apoi cei din satele brăilene Gropeni și Stăncuța, câțiva mocani, bulgari și greci, care își pierduseră limba și obiceiurile, vorbind limba română.

Au venit români din Basarabia, fugiți din cauza rușilor, precum și transilvăneni plecați de răul ungarilor. Cei din urmă erau mocani cu oile, care veneau atrași de pășunile bogate din Dobrogea și libertatea de mișcare.

Bătrânul Mitache Ioniță spunea despre străbunii lui basarabeni migrați spre Dobrogea: *Spuneau că au trecut la turci că era mai bie, erau mai liberi.*

Locurile erau pustii; arătură puțină, atâta cât să aibă de ale gurii. Loc de arat cât vrei! Ara fiecare cât vrea, unde vrea și cât putea munci. Nu era lumea lacomă ca azi. Aveau vite multe, că aveau izlaz de păscut berechet.

Cu tătarii și cerchezii ne împăcam. Ne mai furau, dar când puneam mâna pe ei nu le era moale...Ei trăiau mai rău ca noi.

Deși Korsak afirmă că în Peceneaga erau doar 10 case locuite de turci și români, avem informații că până în 1850 erau de fapt două sate Peceneaga: cel creștin și cel tătărăsc (Tatar Peçency), cel din urmă locuit de tătari și turci, situate de o parte și de alta a drumului lui Iustinian, un drum de piatră care unea satul cu Dunărea. Satul tătărăsc fusese înființat prin 1838-40 și a avut o viață nu prea lungă.

Mai adăugăm faptul că satul apare menționat și pe o hartă din 1788, sub forma Perschenjaga.

În dicționarul lui Lahovari se vorbește despre un fost sat turco-tătar, situat pe dealul Carierelor, distrus în 1775. Acesta era și port la Dunăre, fiind legat de fluviu prin drumul lui Iustinian. Pe la 1828, moș Petru Pelin, venit din județul Brăila, a făcut aici un bordei, fiind urmat de alte familii (Crăciun, Simion, Tulimeiu) sosite din Basarabia. Mai târziu, alți români de peste Dunăre, atrași de condițiile bune ale locului, au venit și s-au așezat definitiv.

În 1880 s-a construit școala (care în 1928 avea o bibliotecă cu 1400 volume), în 1881 clădirea primăriei iar în 1865 biserica.

În 1896 satul număra 1250 locuitori, majoritatea români, iar dotările acestuia constau în școala mixtă, încadrată cu un învățător și o învățătoare, frecventată de 101 elevi și două biserici, din care una mai nouă (1892). La acea vreme, existau 164 de pluguri, 8 comercianți și 2 cârciumari.

Populația a evoluat astfel: 1415 locuitori în 1900, 1899 în 1912, 2169 în 1930, 2715 în 1948, 2939 în 1956, 2919 în 1966, 2525 în 1977, 2061 în 1992 și 2051 în 2002, aproape toți români.

Locuitorii de astăzi sunt ocupați aproape în întregime în agricultură, dovadă fiind câteva asociații agricole care ființează în sat. Secundar se practică pescuitul, creșterea animalelor și alte ocupații.

În sat funcționează o grădiniță și o școală cu clasele I-VIII, care dispune de două localuri, unul din acestea fiind nou.

Căminul cultural este sediul a trei formații artistice permanente: una de armonici, un ansamblu de dansuri populare și un ansamblu folcloric al elevilor. Începând cu 2000 se desfășoară *Festivalul vetrelor folclorice*,

manifestare la care sunt invitate să participe și comunele vecine și la care, pe lângă spectacolele prezentate, se organizează serbări câmpenești, care valorifică tradițiile folclorice păstrate peste timp de filonul etnic românesc, mereu predominant în zonă.

Elevii școlii sunt educați să cunoască și să păstreze tradițiile folclorului dobrogean
(foto din colecția școlii)

Ocrotirea sănătății este asigurată de un dispensar uman și două farmacii. Rețeaua comercială însumează magazine mixte, chioșcuri alimentare, baruri și brutărie. Satul mai are în dotare o moară, oficiu poștal și o biserică ortodoxă cu preot paroh.

De pe aceste meleaguri au pornit actorul Ion Focșa, regizoarea Cătălina Buzoianu și prozatorul Ștefan Negrișanu.

Circa 132 ha din apropierea satului au fost declarate rezervație naturală.

Numele localității pare a fi o poreclă, fiind atribuit, probabil, de la grupul de pecenegi.

PERIPRAVA

Sat component al comunei C. A. Rosetti, este situat pe dreapta brațului Chilia, în capătul nordic al grindului Letea, la circa 19 km amonte de gura de vărsare a brațului în mare, acolo unde brațul Cernovca se unește cu Chilia.

Este legat de municipiul Tulcea prin curse de pasageri iar de centrul de comună printr-un drum nemodernizat de 14 km, care trece pe lângă pădurea Letea. Un tractor cu remorcă pus la dispoziția cetățenilor de primărie face legătura cu vaporul, singurul mijloc de legătură cu civilizația pentru una din cele mai izolate localități ale județului.

Satul are vatra împărțită în două de lacul Nebunu, nucleul estic fiind mai bine dezvoltat, cu textura în formă de evantai.

Unii istorici au identificat localitatea Periprava cu cetatea genoveză Licostoma (care a jucat un important rol, de centru care coordona comerțul genovez la gurile Dunării), ipoteză confirmată de descoperirea la sudul lacului a urmelor unei așezări din sec. XIII-XIV.

Prin 1860 s-au stabilit aici pescari lipoveni și economi de vite, care s-au așezat în apropierea unei mănăstiri ce exista în marginea pădurii. Ei sunt și cei care i-au dat numele, care în rusește înseamnă *vad* sau *loc de trecere peste o apă*. Prin 1896 numărul locuitorilor atinsese cifra de 320, toți ruși-lipoveni.

Populația a evoluat după cum arată înregistrările oficiale: 344 locuitori în 1900, 559 în 1912, 558 în 1930, 602 în 1948, 593 în 1956, 1048 în 1966, 615 în 1977, 322 în 1992 și 312 în 2002, marea majoritate fiind ruși-lipoveni. Creșterea inițială și respectiv descreșterea spectaculoasă produsă în preajma anului 1960 se explică prin existența temporară a unei colonii de deținuți de tristă aducere aminte, un fel de lagăr de exterminare pentru opozanții regimului comunist. Înființat prin anii '50, penitenciarul a continuat să existe până prin 1989 și chiar dacă în ultimii ani practicile de altădată au mai fost "îndulcite", numele Periprava a rămas o sperietoare, ca și Poarta Albă, Aiud sau Gherla.

Locuitor din Periprava (foto V. Leonov)

Scăderea din ultimele decenii este, de asemenea, firească, datorită fenomenului de îmbătrânire demografică ce caracterizează delta. Din păcate, acest fenomen înseamnă și o scădere a nivelului de trai, care a generat migrarea tinerilor spre oraș, datorită randamentului tot mai scăzut al unor ocupații tradiționale.

Pescuitul și creșterea vitelor rămân ocupațiile de bază, alături de recoltatul stufului. Chiar dacă amenajările piscicole din estul satului s-au degradat, ele încă asigură subzistența și chiar un excedent pentru predat la cherhana sau valorificat pe piața liberă.

Nămolul terapeutic din lacul Nebunu ar putea constitui un punct de plecare în dezvoltarea turismului balnear, mai ales că un întreprinzător particular a construit deja câteva cabane, deocamdată cu circuit închis, iar alți cetățeni fac eforturi financiare pentru a amenaja pensiuni turistice.

Școala cu clasele I-IV adăpostește și o grupă de grădiniță, numărul elevilor și al copiilor fiind atât de mic încât nu se întrevăd perspective de redresare în anii imediat următori. Singurele dotări ale satului sunt magazinul mixt, agenția poștală și biserica ortodoxă de rit vechi, slujită de un preot paroh.

În zilele de sărbătoare, când ies de la biserică, femeile satului obișnuiesc să cânte frumoase cântece de dragoste, după care, în sunetele armonicii, se încinge și câte o horă. Este modul de a se bucura de viață al acestor oameni izolați la capăt de țară, pentru care sosirea „pasagerului“ este evenimentul cel mai important.

PIATRA

Așezarea aparține comunei Ostrov, fiind situată la 3 km S de centrul de comună, pe malul stâng al văii Roștiilor, aproape de locul în care aceasta debusează în Dunăre. Pe partea stângă a fluviului se află satul Frecăței, din județul Brăila.

Săpăturile arheologice au scos la iveală un mormânt care conținea câteva podoabe de bronz, din perioada timpurie a epocii bronzului (2200-1200 î.Hr.), mai târziu, romanii ridicând aici cetatea Beroe, din șirul bastioanelor de apărare care mărgineau Dobrogea.

Ruinele cetății se văd și astăzi, din săpăturile care nu au fost finalizate, recente scăderi de nivel ale Dunării dând la iveală ziduri și vestigii care vorbesc de o așezare importantă.

Dezvoltarea agricolă a regiunii și construirea IAS-ului în apropierea ruinelor vechii cetăți, după păgubosul model sovietic, au generat stabilirea câtorva locuitori, apărând așezarea botezată Piatra, care nu a avut o viață prea lungă, fiind dezafectată în jurul anilor '70.

În apropierea clădirilor pomenite au mai rămas câteva familii, chiar și după privatizarea produsă după 1989, numărul "locuitorilor" scăzând de la 16 în 1992 la 11 în 2002, fără șanse de supraviețuire.

Nedisponând de dotările pe care le presupune o așezare umană normală, singura șansă de revigorare ar putea-o reprezenta dezvoltarea agriculturii sau turismului, cea din urmă presupunând restaurarea cetății. Un factor care împiedică deocamdată realizarea acestui deziderat îl constituie calitatea precară a drumurilor care leagă acest loc de satele Ostrov și Dăeni.

PLAURU

Alte denumiri: **Enichioi/Satu Nou**, până în 1904; **Lascăr Ctargiu**, între 1904-1964

Fost centru de comună, în vremuri mai prospere, actualul cătun Plauru face parte din comuna Ceatalchioi, fiind situat pe un grind fluviatil amplasat pe dreapta brațului Chilia, la 10 km aval de reședința de comună, în fața orașului ucrainean Izmail.

Accesul este posibil fie pe calea apei, fie pe uscat, ca în cazul tuturor satelor care compun comuna Ceatalchioi.

Vatra are o formă alungită, casele fiind dispuse pe un singur rând, de-a lungul apei, la distanță destul de mare unele de altele, rezultând o structură risipită.

A fost fondat după războiul Crimeii de către rușii lipoveni, tradiția orală indicându-l pe un anume Zimlenschi, din Izmail, drept întemeietor. Dicționarul Lahovari dădea o populație de 118 persoane, toți ruși-lipoveni.

La marginea satului (foto V. Leonov)

A cunoscut o evoluție ascendentă, ca număr de locuitori, atigând apogeul după al doilea război mondial, după care a început să se stingă, ajungând astăzi un cătun modest: 271 locuitori în 1900, 205 în 1912, 412 în 1930, 717 în 1948, 374 în 1956, 261 în 1966, 90 în 1977, 67 în 1992 și 96 în 2002, majoritatea locuitorilor fiind români.

Cei mai mulți locuitori se ocupă cu pescuitul și agricultura (cultura cerealelor și creșterea animalelor). Satul nu dispune de nici un fel de dotare, nimic din ceea ce întâlnim astăzi aici nemaiamintind de fostul centru de comună și chiar dacă în ultimii ani populația lui a crescut ușor, nu credem că va mai ajunge vreodată ceea ce a fost cândva.

PLOPU

Alte denumiri: **Beibugeac**, până în 1964

Satul aparține administrativ comunei Murighiol, fiind situat la 4 km SV de centrul de comună, într-o regiune de luncă, având la nord lacul Beibugeac iar la NE lacul Sărăturile.

Se poate ajunge la el fie dinspre Murighiol, fie dinspre Valea Nucarilor.

Are o vatră de formă dreptunghiulară, de tip adunat, cu o textură ordonată.

În SE localității, pe o colină înaltă de 75 m din apropierea lacului Razim, au fost descoperite ruinele Cetății Zaporojenilor, ceea ce presupune prezența acestora în regiune și o organizare militară specifică.

Satul actual a fost fondat de turci în jurul anului 1857, fiind locuit de aceștia împreună cu românii până după 1900, când statisticile înregistrau existența unei geamii cu imam, alături de o biserică creștină ridicată în 1874, ceea ce presupune că între timp se stabiliseră aici și suficienți români, care să ridice acest lăcaș de cult.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 311 locuitori în 1900, 530 în 1912, 608 în 1930, 798 în 1956, 978 în 1966, 855 în 1977, 649 în 1992 și 690 în 2002, aproape toți fiind români.

Populația de astăzi este ocupată în agricultură, cultivând cereale (pentru care s-a înscris în asociația agricolă din Sarinasuf) și crescând vite. Pescuitul este o activitate secundară.

Satul dispune de o școală cu ciclu primar, în care funcționează și grupa de grădiniță, clădirea fiind recent modernizată prin programul de reabilitare a învățământului rural. Medicul din Murighiol și un cadru cu pregătire medie asigură asistența sanitară. Câteva chioșcuri alimentare, agenția poștală și biserica ortodoxă sunt celelalte dotări ale localității.

Printr-o hotărâre a Consiliului local, lacul **Plopu-Beibugeac** (170 ha) a fost declarat arie specială de protecție avifaunistică, fiind administrat de S. O. R. Tulcea.

Cea mai importantă personalitate care s-a născut în Plopu este pictorul A. Vrămuleț.

Numele inițial al satului era de sorginte turcească și se traduce prin **câmpul boierului** (bei-boier; bugeac-câmp, șes).

POȘTA

Sat component al comunei Frecăței, este situat la doar 2 km V de centrul de comună, pe valea râului Telița, între Dealurile Tulcei la N și Podișul Niculițelului la SV.

Este amplasat pe un vechi ax de comunicație, folosit în timpul ocupației turcești (dar cu siguranță încă de pe vremea romană) pentru poștalioanele care circulau între Babadag și Isaccea. Aici funcționa o stație de schimbare a cailor (poștă), de unde s-a dat numele localității.

Casă din Poșta (foto V. Leonov)

Săpături arheologice recente, prilejuite de amplasarea unor conducte de gaz metan, au scos la lumină urme vechi de locuire (necropolă romană), care probează faptul că zona era locuită și circulată destul de intens.

Satul are vatra asimetrică, cea mai mare parte fiind situată pe stânga Teliței, unde și textura este mai ordonată.

Peisaj cu maci în lunca Teliței (sursa: Internet)

A fost populat inițial cu ucraineni, în prima jumătate a sec. XIX, fiind colonizat după 1888 cu veterani din Moldova, care au contribuit la dezvoltarea localității. Localul școlii fusese ridicat în 1879 iar cel al bisericii în 1882. La recensământul din 1896 se înregistrau 356 locuitori. Populația a evoluat apoi crescător, până în 1966, scăzând pe măsură ce ne apropiem de zilele noastre: 472 locuitori în 1900, 894 în 1912, 1034 în 1930, 1116 în 1948, 1159 în 1956, 1184 în 1966, 1076 în 1977, 686 în 1992 și 638 în 2002, între români mai trăind doar câțiva ucraineni și un rus-lipovean.

Ocupația de bază este agricultura (cultura cerealelor, legumelor, viței-de-vie, creșterea animalelor), o parte a forței de muncă fiind angajată în diverse ramuri în municipiul Tulcea sau plecată în străinătate.

În sat mai funcționează o școală cu ciclul primar și o grupă de grădiniță. Peste drum de școală, clădirea căminului cultural, în care se proiectau cândva și filme, este un simbol al unor vremuri mai prospere, astăzi el mai servind doar pentru nunți și botezuri, chiar și acestea fiind evenimente tot mai rare. Satul are un dispensar uman, câteva magazine și chioșcuri alimentare, baruri, o moară, o agenție poștală și biserica ortodoxă, slujită de un preot paroh.

Apropierea de Tulcea, ușurința accesului, terenurile destul de fertile, vor face ca satul să existe în continuare, fără perspective reale de a se dezvolta foarte spectaculos.